

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXI.

CELOVEC, PETEK, 3. DECEMBER 1976

ŠTEV. 49 [1790]

Reševanje odprtih vprašanj samo na podlagi določil člena 7 in ne v smislu medstrankarskega barantanja

Že tretji teden po štetju gre proti koncu in še vedno se nadaljuje igra s številkami. Objavljeni so bili že najrazličnejši „rezultati“ in še bolj različne so interpretacije teh podatkov, kar dovolj prepričljivo dokazuje povsem zavoženo situacijo, v kakršni so se znašli vsi tisti, ki so mislili, da bodo s tako dvomljivim in osporavanim sredstvom, kot je štetje, rešili manjšinsko vprašanje. Najbolj zgovorno pa priča o popolnem fiasku štetja in o brezizglednosti takega „reševanja“ dejstvo, da na merodajnih mestih zdaj iz dneva v dan spreminjajo mnenje, kadar bolj ali manj glasno razmišljajo o tem, kako bi našli pot iz sedanje slepe ulice, v kateri so se znašli s svojim popuščanjem pred tistimi silami, ki kakor v preteklosti tudi zdaj hočejo manjšinsko politiko zlorabljati za svoje nacionalistične interese.

Kako povsem neuporabni so kakršnikoli rezultati štetja, kaže že podatek o „ugotovljenem“ številu Slovencev: na jezikovno mešanem ozemlju so jih „našteli“ okroglo 2600, na celi Koroški pa okroglo 3800; torej odpade skoraj tretjina na ozemlje, ki leži izven področja avtohtone naselitve slovenske narodne skupnosti. Takim številkam seveda noben resen politik ni noben trezen človek ne more verjeti! Zato pa zdaj z izjemo Heimatdiensta — ki slej ko prej vztraja pri ugotovljenem številu Slovencev — skušajo prikriti svojo sramoto z najrazličnejšimi računskimi umetninami.

Kancler Kreisky, ki prvotno sploh ni hotel priznati bojkota, zdaj že govori o „dvostranskem uspehu“; ker zato ugotovljeno število Slovencev ni sprejemljivo, meni, da bi stvar enostavno obrnili in manjšinska določila uveljavili povsod tam, kjer „nemški glasovi“ niso znašali vsaj 75 % (torej se je znašel na skupni liniji z nemškimi nacionalisti na Koroškem, ki so podobno — čeprav z obratnim izhodiščem — „argumentirali“ že pred štetjem: v občinah, kjer se bo najmanj 75 % ljudi opredelilo za Nemce, avtomatično odpade potreba po reševanju manjšinskega vprašanja). Sicer pa bi kancler zdaj sploh rad obšel določilo o 25 % (kot ga vsebuje zakon o narodnostnih skupinah — op. ured.), vendar je že pri prvem tozadavnem poskusu naletel na odpor pri obeh drugih strankah, ki opozarjata na tristrankarski dogovor in s tem kanclerja vidno spravljata iz ravnotežja, tako da v prvem navalu živčnosti celo svoje lastno truplo ponuja kot jamstvo, da ne bo še kdaj prišlo do kakšne enostranske rešitve.

Ta „zvestoba“ svoječasnemu dogovoru o skupnem reševanju manjšinskega vprašanja ima pri OVP in FPO seveda svoje posebne vzroke. Gre splošno za njun vpliv na to reševanje, gre pa še posebej za

tozadavni vpliv njihovih koroških „podružnic“, ki sta se ravno v vprašanju ugotavljanja manjšine, v zvezi s tako imenovanim „Tafelsturmom“ in ob drugih podobnih dogodkih vedno spet izkazali kot podaljšana roka Heimatdiensta. Zvesti tej usmeritvi koroška OVP in koroška FPO zdaj odločno zahtevata, da se mora vsako nadaljnje reševanje manjšinskih vprašanj opirati na rezultate štetja, kar z drugimi besedami pravzaprav pomeni reševanje mimo prizadete manjšine, medtem ko na državni ravni obeh strank vendar le prodira spoznanje, da bo v tej ali drugi obliki treba slišati tudi mnenje tistega, za čigar pravice gre.

Sicer se je kancler Kreisky pod pritiskom obeh opozicijskih strank ponovno priznal k tristrankarskemu dogovoru, vendar pa je hkrati tudi že povabil zastopnike obeh slovenskih osrednjih organizacij za prihodnji teden na informativne razgovore na Dunaj. V katero smer se bo končno odločil, še ni znano. Jasno pa je eno: ob fiasku, ki so ga doživeli s štetjem, bodo morali na merodajnih mestih prej ali slej uvideti, da teh vprašanj ni mogoče reševati v smislu medstrankarskega barantanja, marveč samo na podlagi jasnih določil člena 7 državne pogodbe. In samo za tako reševanje smo pripravljeni tudi koroški Slovenci.

Vabilo na Dunaj

Zvezni kancler Kreisky je telefonsko povabil zastopnike koroških Slovencev ZSO in NSKS za četrtek 9. 12. 1976 na informativni razgovor na Dunaj. Po raznih ostrih izjavah na račun ZSO in NSKS je Kreisky očitno le ugotovil, da ne bo mogel reševati koroške manjšinske problematike preko glav neposredno prizadetih.

ZSO in NSKS sta v stališčih k zakonu o pravnem položaju manjšin v Avstriji ter v raznih izjavah po 14. novembru in v svojih glasilih nedvoumno povedala, kako si zamišljata rešitev vseh odprtih vprašanj člena 7, ki je edina osnova za reševanje naše problematike.

ZSO ne pričakuje bistvenega napredka ob priliki informativnega sestanka s kanclerjem. Pač pa upravičeno pričakuje v prihodnje resno obravnavanje problemov slovenske manjšine na Koroškem v okviru pogajanj med vlado in zastopstvom koroških Slovencev kot enakopravnimi partnerji.

Treba je najti pozitiven odnos do manjšin

Tudi pri praznovanju Dneva republike, ko so otvarjali nove objekte, so se v Jugoslaviji spominjali svojih rojakov v zamejstvu ter izrazili podporo njihovem boju za dosego narodnostnih pravic in enakopravnosti.

Tako je sekretar IK predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, ko je govoril ob otvoritvi novega obrata jeseniške železarnice, med drugim poudaril, da bi Jugoslavija tudi glede uresničitve enakopravnosti narodov in narodnosti lahko služila kot primer vsem sosednim državam, „kot primer ureditve nacionalnih odnosov mnogim v svetu, tudi tistim, ki mislijo, da so nacionalno vprašanje res idealno rešili“. Z ozirom na manjšinsko vprašanje v Avstriji in Bolgariji je Dolanc spomnil na nedavni intervju Edvarda Kardelja ter naglasil: „Koncept, ki je bil predstavljen v tem intervjuju, je politika vse Jugoslavije, je politika, ki jo sprejemajo vsi naši delovni ljudje. Tega naj se zavedajo tako oni v Avstriji kot oni v Bolgariji.“

Ob otvoritvi tovarne magnezitne celuloze v Krškem (ki je največja v Evropi) pa je podpredsednik izvršnega sveta SR Slovenije Rudi Čačinovič dejal, da bi bilo želeto, „da bi se končno po neuspeli avstrijski burki s preštevanjem tudi z njihove strani razmišljalo o različnih možnostih, ki doslej med našima državama niso izkoriščene in da bodo pri tem ugotovili, kakšno vlogo lahko odigra pozitiven odnos do manjšin, kakršnega ne zahteva le črka in duh mednarodne pogodbe, temveč tudi duh pohelnske Evrope“.

Klausovo snubljenje ali tajna diplomacija

Bivši zvezni kancler Klaus je odkril ljubezen do koroških Slovencev. Že dvakrat je skušal — ne vemo, v koliko mu je to uspelo in v kaki meri so pri tem sodelovali posamezni koroški Slovenci — razvozlati koroški manjšinski problem. Pri tem so ga baje podpirali tudi še drugi politični „upokojenici“ in taki, ki se bodo kmalu podali v zaslužni in dobro plačani pokoj iz vrst vseh treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank.

Ob tej dejavnosti bivšega kanclerja Klausja se seveda spominimo časov, ko je stal na krmilu vlade. Prav v tem času pa je bilo dokazljivo najmanj razgovorov med zvezno vlado in zastopniki koroških Slovencev. Famosno je bil tudi predlog Klausja o glasovanju občinskih odborov dvojezičnega ozemlja o izpolnjevanju

člena 7 državne pogodbe: tam, kjer bi se izreklo 30 % občinskih odborov za slovenski uradni jezik, bi obveljal.

Preteklo soboto je bila vabljen s strani Klausja izbrana družina v znan celovški hotel; prednjačili so vidni politični penzionisti. V kakem številu so se srečanja udeležili tudi posamezni koroški Slovenci, ni znano. Če pa so že razpravljali s Klausom in drugimi, potem jim moremo očitati njihovo pozabljivost in jih spomniti na leto 1958 in leta Klausovega vladanja. Govorili so le v svojem imenu — v imenu koroških Slovencev niso mogli. S strani vidnih predstavnikov NSKS je Klaus dobil, kot je bilo slišati, zaslužen odgovor. Nič pa ne bi škodilo n. pr. jasna beseda predsedstva NSKS, ko že vrabci vedo za Klausovo snubljenje.

Ob prazniku SFR Jugoslavije

sprejet zakon o združenem delu, ki pomeni mejnik na poti samoupravnega razvoja

Letošnje praznovanje Dneva republike je bilo spet v znamenju številnih delovnih zmag in uspehov. Po vsej Jugoslaviji so v teh dneh odpirali nove objekte, tovarne, šole, kulturne domove, trgovine, športne in druge naprave. Praznično razpoloženje je prevzela zavest, da se bodo s temi delovnimi zmagami tako na široki republiški in celo zvezni ravni, kakor še posebej v ožjem krajevnem okviru nadalje izpopolnili pogoji za ustvarjanje in s tem izboljšali pogoji za življenje.

Pomemben korak naprej pa je napravila Jugoslavija ob svojem največjem prazniku predvsem tudi na zakonodajnem področju. 25. novembra, torej neposredno pred Dnevom republike, je bil namreč v skupščini SFRJ sprejet zakon o združenem delu, ki pomeni nov mejnik na poti samoupravnega razvoja Jugoslavije. Novi zakon znova poudarja, da „pri uresničevanju svojega vladajočega položaja in družbi delavci svobodno, neposredno in enakopravno upravljajo celotno združeno delo“ in da imajo „neodtujljivo pravico odločanja o pogojih in rezultatih svojega dela“. Ta načela samoupravljanja so bila v Jugoslaviji sicer že večkrat izpovedana in zapisana; tokrat pa je bil v tem smislu napravljen tisti družbeno razvojni korak, ki tudi institucionalno in kategorialno zagotavlja, da bo ustvarjanje, razporejanje ter delitev dohodka dejansko v dosegu delavčevih odločitev.

Seveda se samoupravljanje ne začneja z zakonom o združenem delu in bi se zelo motili —

kakor je dejal Edvard Kardelj — če bi mislili, da je to najvišji vrh, ki ga socializem lahko doseže. Toda: „Ravno dosedanje izkušnje pri razvijanju samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov so omogočile, da smo sestavili zakon, ki mu lahko z vso upravičenostjo rečemo kodeks delavskega samoupravljanja na sedanji stopnji družbenega razvoja.“ Izjemnost tega dogodka pa ima še eno razsežnost: „Obema prevladujočima svetovnim variantama družbenega razvoja — kapitalistični na eni in državno socialistični na drugi strani — smo še z večjo prepričljivostjo in doslednostjo pokazali našo, izvorno jugoslovansko alternativo; perspektivo, ki smo ji bili vselej in ji ostanemo zvesti.“

Na zasedanju skupščine je spregovoril tudi predsednik republike Tito, ki je s tehtnimi besedami orisal dosedanje uspehe Jugoslavije pri razvijanju samoupravljanja in pri uveljavljanju svoje neuvrščene politike. Kot v vseh fazah revolucije, se delovni ljudje Jugoslavije tudi zdaj opirajo na lastne sile ter mirno in trdno nadaljujejo graditev socialistične samoupravne skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti Jugoslavije, veliko dejanje in trdno poročstvo srečnejše bodočnosti, je poudaril Tito. „Stabilnost naše družbe, enotnost narodov in trdnost naše skupnosti prispevajo k nenehni krepitvi mednarodnega položaja in varnosti naše dežele. Naša politika neuvrčenosti je izraz zgodovinske nepretiranosti jugoslovanske revolucije in samega bistva socialistične samoupravne skupnosti enakopravnih na-

rodov in narodnosti. Ko vodimo politiko, ki je zagotovila naši deželi tolikšen mednarodni ugled, pa branimo ne samo svojo svobodo in neodvisnost, ampak prispevamo hkrati k enakopravnemu mednarodnemu sodelovanju in k utrditvi miru na svetu.“

Med razpravo so posamezni delegati posebej omenili tudi stalno skrb, ki jo posveča Jugoslavija za tiste dele svojih narodov, ki živijo v drugih državah. Tako je zlasti delegat iz Hrvaške Mihajlo Javorski poudaril: Če v odnosih s sosedji, v katerih se trudimo, da bi jih kontinuirano in vsestransko še nadalje poglobljali, pripisujemo ustrezen pomen položaju in spoštovanju pravic narodnostnih manjšin, se pri tem ravnamo tudi po izkušnji, da v procesu demokratičnega povezovanja narodov in držav lahko narodnostne manjšine odigrajo vidno vlogo. „Zato se naši narodi in narodnosti ne morejo nikoli sprijazniti s takim ravnanjem, kot je popis narodnostnih manjšin v Avstriji ali nepriznavanje obstoja makedonske manjšine v Bolgariji. Tudi v interesu teh držav in njihovega nadaljnega demokratičnega razvoja je, da bi z več razumevanja iskali zadovoljive rešitve za položaj in za uveljavitev pravic manjšin, ki žive v teh državah.“

Podobno je izjavil tudi delegat s Kosova Sinan Hasani, medtem ko je delegat iz Slovenije Joža Vilfan z zadoščanjem ugotovil, da je Jugoslavija ravno v zadnjem času v celoti in enotno izkazala svojo skrb za ta vprašanja.

SODNA PRAKSA NA KOROŠKEM:

Pravica v pravni državi ali formalistično dlakocepstvo?

Vprašanje, ali gre za pravico v pravni državi ali pa za formalistično dlakocepstvo, se ob sodni praksi na Koroškem večkrat naravnost vsiljuje. To velja še posebno za primere, kjer je v eni ali drugi obliki „vpleten“ koroški Heimatdienst, ki je — tako vsaj vedno spet doživljamo — za pravosodne in druge oblasti v deželi očitno nedotakljiv — torej „tabu“. Nekaj takega se je dogodilo tudi prejšnji teden, ko je celovski prizivni senat obravnaval vrsto prizivov proti svoječasnemu sodbam okrajnega sodišča Celovec.

V eni zadevi je šlo za tožbo, ki jo je skupina profesorjev slovenske gimnazije svoječasnno vložila proti funkcionarju KHD ing. Stouracur ter odgovornemu uredniku Volkszeitung ing. Pustu zaradi dopisa, v katerem so bili objavljeni izpadi proti slovenski gimnaziji ter njenim učiteljem in dijakom. V prvi instanci sta bila obtožena obsojena, toda prizivno sodišče je prvotno obsodbo razveljavilo z utemeljitvijo, da tožitelji formalno niso imeli pravice tožiti, mar-

več bi morali kot državni uradniki zadevo prijaviti državnemu pravdniku in šele tedaj, če le-ta ne bi ukrepal, bi lahko tudi osebno nastopili kot tožniki.

V drugi zadevi pa so si „stali nasproti“ predsednik KHD dr. Feldner in gosposvetski župnik Mucher ter odgovorni urednik Našega tednika Tolmajer, obtožen zaradi članka, v katerem je bilo v zvezi z „znano“ prireditvijo v Vernberku in tamkajšnjim nastopom Feldnerja in Mucherja govora o „nacistični prireditvi“ in „nacističnih izpadih“. Okrajno sodišče je odgovornega urednika Našega tednika svoječasnno spoznalo za krivega v obeh primerih, prizivni senat pa se je zdaj očitno ravnal po načelu „izravnalne pravičnosti“: v enem primeru je priziv Tolmajerja zavrnil, v drugem pa upošteval, kar z drugimi besedami pomeni, da je bil predsednik KHD „opran“ vsakega suma v smislu inkriminiranega članka, medtem ko je bila „gorska pridiga“ gosposvetskega župnika tudi za sodišče dovolj tehten dokaz za pra-

vilnost poročila v omenjenem listu, tako da je prvotno obsojenega urednika zdaj oprostilo.

Posebno v prvi zadevi se naravnost vsiljuje uvodoma navedeno vprašanje, ali gre pri takšni sodni praksi za pravico v pravni državi ali pa za formalizem, ki mu je težko najti primere. Samo zaradi formalistične interpretacije nekega zakonskega določila (kar pa menda sploh ne odgovarja zakonu, kakor je prav te dni pisala KTZ) slovenski profesorji torej nimajo možnosti, da bi se branili pred hujskaškimi izpadi in žaljivimi podtikavanji. Sicer pa to ni prvič. Saj je že dobro v spominu hujskaški letak, ki ga je med srednješolci delila „mladina KHD“; čeprav je bil državni pravdnik s posebno prijavo podrobno opozorjen na protizakonito vsebino letaka, vse do danes ni smatral za potrebno, da bi kaj ukrenil proti odgovornim! In prav tako dobro je v spominu transparent „Slovenska gimnazija — veliki strup!“, s katerim so na celovski prireditvi KHD javno hujskali proti Slovincem in slovenski šoli; sodišče pa je predsednika KHD, ki je prireditev prijavil in torej osebno odgovarjal za njen potek, iz formalističnih vzrokov oprostilo!

Toda popolnoma drugačna je bila „pravna praksa“ v drugih primerih, ko so bile vloge zamenjane. Recimo takrat, ko je dopisnik našega lista v zvezi s KHD pisal o „rakasti tvorbi“; brez kakršnegakoli formalističnega dlakocepstva je bil obsojen, ker je „žalil“ predsednika KHD, čeprav le-ta v dotičnem dopisu sploh omenjen ni bil. Ali tedaj, ko je naš list „užalil“ nemške nacionaliste s tem, da je dobesedno navedel izjave predsednika ZSO o njihovi politiki; sodišče je predsedniku KHD priznalo „status“ tožnika z utemeljitvijo, da je njegovo ime tako znano, da se lahko čuti užaljenega, čeprav imensko ni bil naveden(!).

Kaj bi se ob taki miselnosti in ob taki praksi še čudili, če določeni krogi lahko neovirano in nekaznovano hujskajo proti Slovincem. Ali če nizkotno žalijo protifašistične borce in jih zmerjajo z „morilci“ in s „klavci“; ko so v smislu zakona odgovorni klicani pred sodišče, pa se naenkrat „spomnijo“, da sploh niso odgovorni, ker v trenutku objave inkriminiranega članka baje sploh niso bili navzoči...

Ali ni vrsta takih in podobnih primerov že dolga dovolj, da bi se tudi širše zastavilo vprašanje o takšnem odnosu do pravice? Kajti takšno pojmovanje pravice je slabo spričevalo za državo, ki se ponaša s pravno ureditvijo; posebno še, če se takšno pojmovanje uveljavlja v zvezi z vprašanji, za katera je ta država prevzela povsem določene mednarodne obveznosti.

Določila člena 7 so edina podlaga za ureditev manjšinskega vprašanja

Bojkot jezikovnega ugotavljanja, na katerega so pozvali predstavniki manjšinskih organizacij, razni solidarnostni komiteji ter vrsta demokratičnih organizacij po vsej Avstriji, je bil uspešno izveden. Tako ugotavlja v posebni izjavi Solidarnostni komiteja za pravice koroških Slovencev, ki pri tem poudarja, da skrajno nizka udeležba v Avstriji ter visoko število neveljavnih popisnih listov na Koroškem dokazujejo, da sedanje manjšinske politike treh parlamentarnih strank in zvezne vlade ne odklanjajo samo koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati, marveč tudi veliki deli nemško govorečega demokratičnega prebivalstva Avstrije.

Rezultat bojkota pa nadalje dokazuje, da je skrajni čas, da se proti manjšinam sovražnim nemško nacionalnim silam v Avstriji nastopi tudi z uradne strani, kajti vpliv teh sil na manjšinsko politiko ne more privedi do rešitev odprtih vprašanj. „Fiasco jezikovnega ugotavljanja je ponovno pokazal, da je edina demokratična pot do rešitve manjšinskega vprašanja v neposrednih pogajanjih med zvezno vlado in manjšinskimi organizacijami, pri čemer mora cilj teh pogajanj biti izpolnitev določil člena 7 državne pogodbe s strani zvezne vlade.“

Solidarnostni komiteja za pravice koroških Slovencev izraža svoje zadoščenje spričo uspeha bojkotnega gibanja ter poudarja, da so rezultati jezikovnega ugotavljanja tudi na Koroškem v vsakem oziru neuporabni in ne morejo služiti kot „orientacijska pomoč“. Kajti: „Edina uporabna podlaga za ureditev manjšinskega vprašanja so določila člena 7 avstrijske državne pogodbe.“

Solidarnost esperantistov . . .

Svojo solidarnost s koroškimi Slovenci in gradiščanskimi Hrvati v boju za osnovne človečanske pravice so izrazili tudi delegati izredne letne skupščine Zveze društev za mednarodni jezik esperanto SR Slovenije, ki je bila 13. novembra v Ljubljani. Sprejeli so posebno odprto pismo, ki so ga poslali Solidarnostnemu komiteju za pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter raznim organizacijam avstrijskih esperantistov, v prepisu pa tudi SZDL Slovenije, Zvezi slovenskih organizacij na Koroškem, avstrijskemu konzulatu v Ljubljani, Zvezi za esperanto SFRJ v Beogradu ter mednarodni organizaciji AIDMLK.

Pismo se glasi:

Zveza društev za mednarodni jezik esperanto SR Slovenije se je na svoji izredni letni skupščini v Ljubljani dne 13. 11. 1976 soglasno odločila, da izrazi svojo podporo borbi solidarnostnega komiteja in vseh naprednih sil v Avstriji, ki jih ta komitej povezuje, za priznanje in demokratične pravice slovenske ter hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji.

Prepričani smo, da ta borba ni le borba za pravice teh dveh manjšin, ampak da gre za pravice vseh manjšin v Evropi in po svetu. Še več — da se vodi borba proti ostankom nam predbro znanega fašizma — nasprotnika vseh demokratičnih pravic človeka, naroda in človeštva. Ta poskus oživljanja nemškega nacionalizma je opozoril na takšno nevarnost in dvignil val solidarnosti naprednih sil v Avstriji in v vsej Evropi. Tem silam se pridružujemo tudi mi esperantisti-borci za priznanje in svobodni razvoj vseh narodov in narodnosti ter njihovih jezikov; za svobodno medsebojno sporazumevanju brez diskriminacije in zapostavljanja.

Ob tej priložnosti pozivamo tudi vse organizacije esperantistov v Avstriji, da se pridružijo solidarnostnemu komiteju in s svojim delom podpro ter razširijo fronto naprednih sil za miroljubno sožitje.

V spremnem pismu, s katerim je poslala zgornjo izjavo ZSO, pa Zveza društev za mednarodni jezik esperanto SR Slovenije še posebej poudarja: „Prepričani bodite, da bomo tudi v bodoče v okviru naših možnosti in preko mednarodnega jezika obveščali mednarodno javnost z vašim bojem za osnovne človečanske pravice, ki jih kratijo nazadnjaške sile v Avstriji.“

. . . in študentov

Mariborski študentje so naslovili na študente in študentske organizacije v Avstriji pismo, s katerim izražajo podporo slovenski in hrvaški manjšini, ki se bori za svoje narodnostne pravice, ter izrekajo priznanje vsem demokratičnim silam, ki podpirajo manjšini v njenem boju.

„Globoko se zgražamo nad divjanjem temnih sil in poneumljenim blebetanjem profašističnih in pronacističnih organizacij, ki odrekajo svobodo državljanom svobodne Avstrije, pravijo študentje v svojem pismu. „Apeliramo na vas, da kot študentje in bodoči intelektualci zavzamete kritičen odnos do vseh pojavov, ki so v neskladju z demokracijo, ki jo rušijo in ki onemogočajo mirno sožitje in enakopraven ustvarjalni razvoj vseh narodnosti v Avstriji.“

Iz pepela II. svetovne vojne je vstal novi človek. Nikar ne dopustite, da bo v Avstriji ta človek omadeževan z etnocidom in genocidom ter zaznamovan s kljukastim križem. Evropa prihodnosti je odvisna od nas mladih, na naših ramenih bo slonela, zato nam že sedaj ne sme biti vseeno, kakšna bo ta Evropa. Miru v Evropi ni mogoče zagotoviti brez dobrih sosedskih odnosov; Jugoslavija se zanje prizadeva, razumljivo pa je, da ne more tolerirati zatiranja njenih manjšin v Avstriji in omalovaževanja tako pomembnega dokumenta, kot je državna pogodba.

„Koroški ugled“ razburja duhove v deželnem zboru

Tudi med letošnjo proračunsko razpravo v koroškem deželnem zboru je bilo govora o manjšinskem vprašanju. Toda ne morda v tem smislu, da bi si poslanci delali skrbi, kako naj se to vprašanje uredi, da bi končno dobila manjšina tisto, kar ji pristoji po državni pogodbi in bi država s tem izpolnila svoje obveznosti. Ne, poslance treh strank (SPÖ, ÖVP in FPÖ) zaposlujejo povsem drugačna vprašanja: gre za „ugled Koroške“ oziroma za „popravilo“ tega ugleda, ki je — tako zdaj priznajo vse tri stranke — močno trpel v ostali Avstriji in v svetu.

Vendar bi se motil, kdor bi mislil, da je Koroška s svojim ugledom na tako slabem glasu zaradi neurejenega manjšinskega vprašanja in posebej zaradi dogodkov, ki so se okoli tega vprašanja razvijali v zadnjih letih, kot je bil zlasti zloglasni „Tafelsturm“ leta 1972. Nasprotno, koroški „image“ trpi samo zato, ker v ostali Avstriji in v svetu premalo vedo o „posebnostih“ Koroške in zato ne morejo ali nočejo razumeti, zakaj je Koroška nekaj „drugega“ in zakaj se v tej deželi tudi manjšinsko vprašanje ne more reševati tako, kakor to delajo drugod.

Pravzaprav so si govorniki v deželnem zboru sami izstavili skrajno slabo spričevalo, ko so se šli žonglerje z rezultati štetja ter se medsebojno obmetavali z očitki, kdo je bolj ali manj kriv, da velik del prebivalstva na Koroškem in zlasti v ostali Avstriji ni hotel sodelovati pri tej umazani igri s številkami. Odgovor, ki so ga dobili 14. novembra, jim je očitno obležal v želodcu in proračunska debata je pokazala, da ima zdaj težkoče pri prebavljanju.

Kaj, če bi priskočile na pomoč s primernim „odvajalnim sredstvom“ stranke na državni ravni? Ali če bi tudi širše prodrlo spoznanje tistega poslanca, ki je v deželnem zboru menil, da se je treba sprijazniti z dejstvom, da Koroška ni središče vsega sveta, marveč predstavlja le eno sedmino Avstrije! Trenutno pa je v tem oziru žal še malo izgledov, kajti na deželni ravni predstavniki strank še precej zviška odrekajo vsakomur pravico, da bi interpretiral rezultate štetja in delal svoje zaključke; v tem si lastijo monopol — ostati hočejo na prejšnjem „posebnem“.

BOROVELJSKA STVARNOST:

Slovenščina nezaželjena

V upravnih in sodnih okrajih Koroške s slovenskim ali mešanim prebivalstvom je slovenski jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. Tako je rečeno v tretjem odstavku sedmega člena avstrijske državne pogodbe. Da pa se resnične razmere na dvojezičnem ozemlju Koroške še več kot 21 let po podpisu državne pogodbe prav nič ne ujemajo s tem jasnim določilom, je znova pokazala zadnja seja občinskega sveta v Borovljah.

Občinski odbornik Feliks Wieser, zastopnik Volilne skupnosti Borovlje, se je namreč poslužil te pravice in je spregovoril v slovenščini. S tem pa je takoj sprožil bolj ali manj čudne reakcije na strani mandatarjev večinskih strank. Odborniki teh strank so bili ali v zadregi ali pa so se delali gluhe. Pri nekaterih izmed njih pa je slovenska beseda — v Borovljah pravzaprav ne bi smela biti luja! — izzvala naravnost živčen odpor in tudi mrz-

njo. Župan direktor Waschitz je sicer izjavil, da uporabe slovenščine še nikdar ni prepovedal; toda iz njegovega zadržanja je bilo povzeto, da mu slovenščina (ki jo sicer v šoli poučuje) v občinskih sobi očitno ni dobrodošla. Wieser je moral svoje pritožbe glede dostavljanja nečitljivih kopij sejnih zapisnikov večkrat ponoviti, preden mu je župan končno le obljubil za bodoče bolj čitljive prepise zapisnikov.

Ob drugi priložnosti, ko je Wieser hotel vedeti, kdo iz Slovenjega Plajberka je zaprosil za spremembo namembe zemljišča, pa župan naenkrat ni več „razumel“ slovenščine. Dejal je, da ima samo voditi sejo in skrbeti za red, da pa nima funkcije to-mača, ter je besedo dal podžupanu Rantlitschu. Ta se je izgovarjal, da je njegova slovenščina bolj za „gostilniško rabo“, ne pa za uradne zadeve. In tako Wieser sploh ni dobil odgovora. Podžupan Orasche pa je ta „od-

nos“ do drugega uradnega jezika skušal utemeljevati s tem, da občina vendar ne more nastaviti to-mača.

Nekateri odborniki, ki jim je slovenščina očitno še posebno zoprna, so mandatarja Volilne skupnosti skušali postaviti v slabo luč; „argumentirali“ so s čudnimi po-resnicami in se zatekli k sumničenju, samo da bi onemogočili Wieserja in njegov nastop v slovenščini.

Dokler bo v boroveljskem občinskem svetu obveljalo mnenje ljudi, ki hvalijo izrazite protimanjšinske ukrepe, kot so preštevanje in podobno, in ki nimajo zdravega odnosa do drugega, prav tako domačega jezika v občini, tako dolgo bo slovenščina pač vedno „v napotje“. Vprašanje pa je, ali odborniki, ki zaničujejo govorico so-občanov, res morejo zastopati interese vseh občanov; ali to ne morejo samo listi, ki jim je iskreno do enakopravnosti jezikov in s tem do enakopravnosti vseh prebivalcev v občini?

RAZSTAVA V LJUBLJANI:

Slovenski tiski na Koroškem

V Prešernovi dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je bila prejšnji teden odprta zanimiva razstava z naslovom „Slovenski tiski na Koroškem“. Razstava, ki jo je pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica, obsega več kot 500 knjig in drugih publikacij, ki so izhajale na Koroškem v dobi do plebiscita leta 1920.

Med razstavljenimi tiski nedvomno vzbuja posebno zanimanje Megiserjev slovar, ki je pomemben predvsem zato, ker je v njem prvič sistematično obdelan slovenski besedni zaklad. Zelo bogato kulturno in založniško dejavnost med Slovenci na Koroškem pa dokazuje razstava s pestrim izborom najrazličnejših tiskanih dokumentov, ki so jih prispevale številne slovenske knjižnice.

Na otvoritveni slovesnosti, ki so se je udeležili številni kulturni delavci (koroške Slovence je zastopal tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot) je razstavljeno gradivo predstavil ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice Jaro Dolar. Poudaril je, da razstava skuša pokazati najprej dela, kot so

na primer slovnice, ki pričajo da so Slovenci z njimi želeli zgraditi most do nemško govorečih sodeželanov; nadalje predstaviti literarno, publicistično, strokovno, poljudno in drugo založniško dejavnost; končno pa opozoriti na časopise in revije. Z vsem tem razstava gotovo pričča o tem, da je bila Koroška izredno žarišče slovenske kulturne ustvarjalnosti, je naglasil Jaro Dolar. Tako pa sama po sebi podpira tudi sedanji boj koroških Slovencev za narodnostne pravice, saj med drugim govori o njihovi trdni, večstoletni kulturni zasidranosti na domačih tleh.

Predvideno je, da bi razstavo na pobudo Slovenske prosvetne zveze ob priložnosti — vsaj v izboru — prikazali tudi v Celovcu.

Pouk materinega jezika med slovenskimi otroci v Porabju

V odborih Demokratične zveze južnih Slovanov na Madžarskem, ki združuje med drugim tudi Slovence v Porabju, se trenutno zelo intenzivno bavijo z vprašanji pouka materinega jezika posameznih narodnostnih skupnosti. Narodnostni odbor oblastnega sveta železne županije, ki obsega tudi Porabje, je ugotovil, da je v šolskem letu 1975-76 število porabskih otrok, ki se učijo materinega jezika, poraslo na 374 šolarjev. Za slovenske otroke s poukom materinščine je organiziranih 24 oddelkov. Županijski svet v zvezi s pospeševanjem tega pouka vsako leto prispeva tudi dodatna finančna sredstva.

Med razpravo o pouku materinščine in na drugih sestankih odborov Demokratične zveze južnih Slovanov na Madžarskem je bilo slišati tudi mnenje, da bi bilo dobro, če bi se v narodnostno jezikovno izobraževanje vključili tudi otroci iz mešanih zakonov. Prav tako v Porabju pričakujejo, da bo napredku pouka slovenskega jezika pomagala tudi dejavnost Kluba prijateljstva, ki je bil ustanovljen v pokrajinskem središču Monostru in katerega cilj je poglob-

ljanje kulturnih in drugih stikov med različnimi narodnostnimi skupnostmi.

Razširitvi jezikovne kulture porabskih Slovencev pa mnogo prispeva tudi dejavnost pevskega zbora na Gornjem Seniku, več folklornih plesnih skupin ter literarnih in igralških krožkov, ne nazadnje pa tudi delo upravnika novozgrajenega kulturnega doma v Dolnjem Seniku, ki ima vse gnotne pogoje za še intenzivnejše kulturno-prosvetno delovanje na širšem področju s slovenskim narodnostnim življenjem.

Tako se že kažejo prvi vidnejši sadovi obnovljenega in poglobljenega kulturno-prosvetnega delovanja med porabskimi Slovenci, ki so bili dolga leta pravzaprav brez vsakega narodnega uveljavljanja. K sedanjemu „preporodu“ je veliko prispevalo izboljšanje odnosov med Madžarsko in Jugoslavijo in posebej med obmejnimi področji, kjer se je v zadnjih letih razvila živahna in bogata kulturna izmenjava v obeh smereh. To pomeni važno pridobitev in obogatitev na eni strani za slovensko narodnost na Madžarskem, prav tako pa na drugi strani tudi za madžarsko narodnost v Jugoslaviji.

AULA SLOVENICA

CELOVEC
PAULITSCHGASSE 5-7

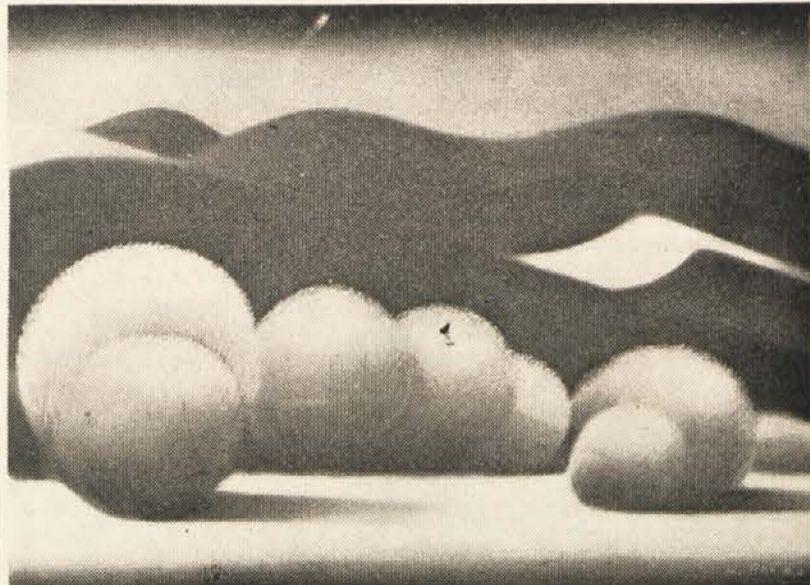
Vljudno Vas vabimo na otvoritev razstave pastelov
AKADEMSKEGA SLIKARJA

Karla Pečka

iz Slovenj Gradca

v ponedeljek 6. decembra 1976 ob 19. uri.

Umetniški program bo izvedel Slovenjgraški oktet pod vodstvom
Jožeta Leskovarja.

Razstava bo odprta do 23. decembra 1976, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

Prisrčno vabljeni!

Rojaki v Ameriki so obhajali vrsto praznikov

Zaradi stvari, ki so se dogajale pri nas v zadnjih tednih in mesecih in katerim je tudi naš list moral v pretežni meri posvetiti svojo pozornost, je žal marsikaj izostalo, kar bi sicer lahko poročali našim bralcem. Tukaj mislimo med drugim tudi vrsto praznikov, ki so jih obhajali naši rojaki v Ameriki, še posebej tisti Slovenci v ZDA, ki so povezani v svoji napredni organizaciji „Slovenska narodna podpora jednota“, katere predstavniki so letos poleli obiskali tudi sedež naših organizacij v Celovcu. Čeprav je od teh jubilejev minilo zdaj že nekaj časa, bi o njih vsaj kratko kljub temu poročali.

Predvsem so slavili 60. obletnico izhajanja svojega glasila „Prosveta“, naprednega dnevnika, ki je vse od svojega nastanka leta 1916 odločno stal na braniku delavskih pravic. Zvesto je podpiral delavsko gibanje in delavske unije proti izkoriščanju od strani grabežljivih slojev; boril se je proti mračnjava vseh vrst; ostro je obsojal zavajanje delovnega ljudstva, ki s svojim delom ustvarja vse dobrine sveta. List se je rodil iz potrebe, kakor beremo v slavnostni številki: „da je odbijal napade nazadnjakov na napredni življenjski duh; da je pomagal graditi SNPJ.“

„Prosveta“ je glasilo Slovenske narodne podporne jednote, osrednje napredne organizacije Slovencev v Ameriki, ki združuje danes nad 500 društev z več kot 70.000 člani. Ta organizacija obhaja vsako leto svoj Dan SNPJ, ki služi predvsem poglobljanju vezi med rojaki širom nove domovine, utrjevanju njihove narodne zavesti in ljubezni do materinega jezika ter vzdrževanju stikov s staro domovino — Slovenijo. SNPJ v ta namen vzdržuje redne vezi predvsem s Slovensko izseljensko matiko v Ljubljani, s katero skupaj organizira vsako leto tudi izlete ameriških Slovencev v staro domovino; v tem

okviru je posebno znana in že tradicionalna prireditvev izseljeniški piknik v Škofji Loki. Prav tako pa skrbi SNPJ tudi za medsebojne obiske kulturno-prosvetnih skupin: znanih ansamblov iz Slovenije v raznih krajih Amerike in Kanade, obratno pa gostujejo v Sloveniji in ostali Jugoslaviji skupine ameriških Slovencev, med katerimi je posebno široko razpredena mreža pevskih in tamburaških zborov.

Skupaj s 60-letnico „Prosvete“ in Dneva SNPJ so rojaki v Ameriki počastili tudi Delavski praznik (ki ga za razliko od nas obhajajo vsako leto prvi ponedeljek v septembru). Prav tako pa so vključili tudi v praznovanje letošnje 200-letnice ustanovitve njihove nove domovine — Združenih držav Amerike.

Živa povezanost rojakov v Ameriki z narodno celoto in s staro domovino pa vključuje tudi njihovo prizadetost in zanimanje za usodo Slovencev na Koroškem. To se posebno odraža v tem, kako njihovo glasilo „Prosveta“ stalno in obširno poroča o naših vprašanjih, o našem življenju in zdaj razumljivo o našem boju za uresničitev pravic, ki so nam zagotovljene v državi pogodbi. Povezanost z nami in svojo podporo našemu boju pa so nam predstavniki SNPJ še posebej zagotovili letos poleti, ko so obiskali naše organizacije in se med svojim kratkim obiskom na Koroškem neposredno seznanili z našim vprašanjem.

Iz uvodoma navedenih vzrokov sicer nekoliko zakasnelo, vendar zato nič manj prisrčno rojakom v Ameriki čestitamo ob njihovih praznikih, še posebej pa ob jubileju njihovega glasila „Prosveta“, kateremu iskreno želimo že naprej uspešno delovanje in opravljanje odgovorne naloge v korist razvoja in procvita Slovenske narodne podporne jednote, preko nje pa vseh rojakov, ki so tudi v novi domovini ostali zvesti narodu in jeziku.

Nagrade AVNOJ za posebne zasluge za razvoj SFRJ

Odbor za nagrado AVNOJ je tudi letos ob dnevu republike objavil imena dobitnikov te najvišje nagrade za ustvarjalnost in za delo splošnega pomena za razvoj SFRJ. Skupno je bilo letos podeljenih 15 nagrad AVNOJ, dobili pa so jih znanstveni in kulturni delavci ter delovni kolektivi iz cele Jugoslavije. Med letošnjimi nagradenci sta tudi dva znana slovenska umetnika:

● DUBRAVKA TOMŠIČ, pianistka iz Ljubljane, se je v tridesetih letih nepretrganega umetniškega delovanja predstavila s svojim bogatim repertoarjem najboljših del svetovne glasbe že na vseh kontinentih, z najbolj znanimi dirigenti in svetovno znanimi orkestri. Za svojo izjemno ustvarjalnost je dobila tudi že vrsto nagrad, med temi tudi prvo nagrado na mednarodnem tekmovanju Mozartovega festivala v Bruslju.

● FRANCE ŠTIGLIC, filmski režiser iz Ljubljane, je doslej ustvaril že 12 filmov, ki so vsi preželi s človeško toplino, poetično noto in iskrenostjo. Ustvaril je prvi slovenski film „Na svoji zemlji“, s filmom „Dolina miru“ je prodril v svet, s filmom „Deveti krog“ pa je bil celo kandidat za Oskarja. Njegov doslej zadnji film „Povest o dobrih ljudeh“ je dobil nagrado na lanskem filmskem festivalu v Pulju.

ZA 40-LETNICO VSTAJE:

Muzej narodov in narodnosti kot veličasten spomenik revolucije v Beogradu

Leta 1981 bodo v Jugoslaviji slavili 40-letnico vstaje. Za to pomembno obletnico pa se priprave začenejo že zdaj. V Novem Beogradu — na levem bregu Save, kjer raste novo mesto, ki naj bi v doglednem času naraslo na 250 tisoč prebivalcev — bodo namreč že prihodnjo pomlad začeli graditi veličansko poslopje, kjer bo imel svoj sedež Muzej narodov in narodnosti Jugoslavije; otvoritev tega veličastnega spomenika revolucije pa naj bi bila leta 1981, torej za 40. obletnico vstaje.

To bo sedež ustanove, ki se bo pridružila številnim drugim sedežem javnih ustanov in kulturnih institucij v tem delu glavnega mesta Jugoslavije. Muzej revolucije v Beogradu je bil sicer ustanovljen že leta 1960, vendar je zaradi pomanjkanja primernih prostorov trenutno razmeščen v dveh različnih predelih mesta. Zbrana je že toliko gradiva, da ga zaradi premajhnih prostorov sploh ni več možno razstavljati. Poleg tega pa je bil leta 1974 izglasovan še poseben zakon, s katerim so bile opredeljene naloge muzeja revolucije: osnovna naloga je, da mora prikazovati najnovejšo zgodovino narodov in narodnosti Jugoslavije v časovnem razponu zadnjih sto let, vključno do današnjih dni. To pomeni, da mora predvsem zbirati, urejati, obdelovati in razstaviti predmete in dokumente, ki se nanašajo na zgodovino delavskega gibanja, na narodno-osvobodilno vojno in revolucijo, pa tudi na gradnjo socialistične družbe v Jugoslaviji.

Za razliko od muzejev klasičnega tipa pa se muzej revolucije v Beogradu ne bo zadovoljeval z razstavljanjem oziroma prikazovanjem le redkih izvornikov, marveč bo dajal celovito podobo zgodovinskih dogajanj z uporabo najodobnejših muzejskih metod in tehničnih pripomočkov. Ker pa v sedanjih razmerah te naloge ni mogoče izpolnjevati, so se po dolgem odlašanju zdaj odločili za gradnjo novega poslopja.

Gradivo, zbrano od ustanovitve muzeja pa do danes, se je tako povečalo, da bo treba prvotno zasnovano poslopje razširiti. Zgodovinski pomen in veličino skupnega revolucionarnega in osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov in narodnosti z vsemi posebnostmi in njihovo skupno življenje v socialistični skupnosti je mogoče muzejsko najbolje izraziti, če so prikazani v celoti in na enem kraju. V takšni idejni zasnovi bodo

predstavili revolucionarni boj vseh narodov in narodnosti, vsake republike in pokrajine.

Ta „izlet“ v preteklost narodov in narodnosti Jugoslavije bo torej omogočil muzej, ki bo razpolagal z 10.000 kvadratnimi metri razstavnega prostora, poleg tega pa bo na voljo še nadaljnjih 5.000 kvadratnih metrov za projekcijsko dvorano, laboratorije, delovne prostore, delavnice in druge namene. Idejni načrt arhitektonske rešitve novega sedeža muzeja revolucije je delo zagrebškega arhitekta Vjenčeslava Rihterja, ki je dobil prvo mesto na natečaju, katerega se je udeležilo kar 29 avtorjev.

Novo poslopje muzeja revolucije bo vsekakor veličanski objekt, ki bo po zamislih gradbenikov predstavljal „edinstven spomenik zmage jugoslovanskih narodov in narodnosti v borbi za nacionalno in socialno osvoboditev“. Tu bo obiskovalec spoznal zgodovino revolucionarnih dogajanj v zadnjih sto letih. Muzej pa bo omogočil predvsem mladim rodovom, da celovito spoznajo burno in bogato preteklost narodov in narodnosti Jugoslavije.

„Letopis“ GRADIŠČANSKIH HRVATOV

Kot 25. knjiga Hrvatskega tiskarskega društva v Železnem je izšel Koledar Gradišče za leto 1977, ki je hkrati tudi Letopis Hrvatskega kulturnega društva, to se pravi osrednje organizacije gradiščanskih Hrvatov.

Urednik Feri Sučić je tudi tokrat zbral izredno lepo število prispevkov iz zgodovine in današnjega življenja hrvaške narodne skupnosti na Gradiščanskem, pa tudi poročil o raznih drugih zanimivostih doma in po svetu. Posebno pestro je predstavljena bogata kulturno-prosvetna dejavnost, ki pričča o trdni življenjski volji in moči gradiščanskih Hrvatov.

Več kot 200 strani obsegajoča in bogata ilustrirana knjiga stane 50 šilingov ter bo dobrodošla vsakomur, ki se bliže zanima za usodo in življenje hrvaških bratov na Gradiščanskem.

Za vas ni pregovor veljaven, da stara so leta slabost

„Pol stoletja skupnega življenja v zakonu je vsekakor redke primer, posebno če ga doživi človek kot ste Vi, ki je v svojem življenju sodoživljal najbolj težke trenutke zgodovine slovenskega naroda na Koroškem. Premalo je, če povemo samo sodoživljal, kajti Vi ste podoba našega ljudstva sooblikovali in tako pomagali ohranjati njegov obstoj in odločnost do življenja. Za naše ljudstvo ste trpeli v Dachau in roka fašizma vas ni strla. Vrnili ste se med nas še bolj prekaljeni in odločni boriti se za naše narodne pravice. Kot prosvetaš in predsednik SPD „Trta“ ste sooblikovali prosvetno življenje v vašem kraju in tudi za nas pri Slovenski prosvetni zvezi ste z gled za neumornega in požrtvovalnega klicarja naše narodne zavesti.“

Tako je v gostilni pri Rutarju v Žitari vasi pred nedavnim prigorvoril in čestital Andreju Ogrisu pd. Pevcarju iz Drabunaž, ki je pred nedavnim z ženo obhajal zlati jubilej poroke, v imenu Slovenske prosvetne zveze, znani pevovodja Hanzi Kežar. Ob tej priložnosti je v znak hvaležnosti za njegovo vsestransko kulturno dejavnost izročil slavljencema skromno darilo. V imenu domačega Slovenskega prosvetnega društva „Trta“ pa je spregovoril predsednik Jožko Golavčnik, ki je med drugim poudaril, da je bil slavljenec trden temelj slo-

venske narodne skupnosti, ki kljub krivicam, ki jih je bil deležen, ni klonil, nasprotno je zaoral njivo slovenske kulture iz katere je pognala mlada vinska trta slovenskega pevskega zbora.

Za Andreja Ogrisa iz Drabunaž je znano, da je dober del svojega plodnega življenja posvetil kulturni dejavnosti našega ljudstva. Že kot 17-letnik je v Žitari vasi nastopil v igri „Krivoprisežnik“ in se pozneje uveljavljal kot sposoben zborovodja, tamburaš, igralec in pa tudi kot zadružnik. Skratka, slavljenec je bil prava gonilna sila

prosvetljenstva v svojem domačem kraju. Prav zaradi tega je bil trn v peti raznim nemškimi nacionalistom, ki so se strašno maščevali, ko je prišel krvolok Hitler v deželo. 14. aprila 1942 so mu izselili družino, leto za tem pa so ga aretirali, češ da je podpiral partizane in ga odgnali v zloglasno koncentracijsko taborišče Dachau. Po vojni so se vsi srečno vrnili domov, kjer je Andrej poleg obnove opustošenega doma začel obnavljati tudi kulturno življenje domačega kraja. Tako je leta 1948 obnovil tamburaški zbor, pozneje vadal pevski zbor in leta 1971 pristopil k Slovenskemu prosvetnemu društvu „Trta“, kateremu je leta predsedoval in v katerem je še danes častni predsednik. Kot pravi narodni delavec je bil kot že omenjeno, zelo vsestranski in to tudi kot zadružnik pri hranilnici v Galiciji, kjer je bil leta predsednik upravnega odbora, sedaj pa je v nadzornem odboru.

Številnim čestitkam k obletnici zlate poroke se pridružujemo z željo, da bi zlatoporočenca skupno preživela še mnogo zdravih in srečnih let.

Poslanec Silla je lagal

Stara navada — da koroški nacionalistični krogi povsod kjer se jim nudi priložnost trobijo v svet razodetja, ki jih povprečen človek itak ne verjame kot na primer, da koroški Slovenci uživamo več pravic, kot nam jih sploh pristojajo — se je močno zakoreninila na Koroškem in žal tudi po ostali Avstriji. Teh trditvev se danes poslužujejo tudi najvišji politiki v državi, ki pridno iz strahu, da ne bi pri naslednjih volitvah zgubili glasov, ponavljajo, liki papiga, takšne in podobne nesmisle.

6. novembra letos je deželno svobodnjaško glasilo „Kärntner Nachrichten“ pod naslovom „Nicht beirren lassen!“ objavilo članek svobodnjaškega poslanca Ericha Sille, v katerem zagovarja pravilnost ugotavljanja manjšine oziroma Kreiskyjevega preštevanja svoje vrste, ki pa se je kakor vsi vemo med tem časom že itak izkazalo za popoln polom troedine frakcije.

Med drugim piše Silla v tem članku, da so Slovenci na Koroškem v zadnjih desetletjih bili deležni velikih ugodnosti — dobesedno pravi, da so bili „razvajani in obsuti s podporami“ (verhätschelt und mit Subventionen bespickt). To svojo trditev je podkrepil še s številskimi. Tako je med drugim imenoval Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v St. Vidu v Podjuni, ki naj bi baje iz deželnih sredstev za gostovanje po Nemčiji prejelo podporo v višini — reci in piši — 100.000 šilingov.

Ta lažna informacija je omenjeno slovensko prosvetno organizacijo tako razjezila, da je predsednik Stanke Wakounig od odgovornega urednika KN Franza Schöbingerja zahteval preklic, ki ga je utemeljil s tem, da pevci SPD „Danica“ za gostovanje po Nemčiji niso prejeli bajelovne vsote 100.000 šilingov, kot to trdi poslanec Silla, temveč skromno vsotico v višini 3000 šilingov.

Iz članka v KN je torej razvidno, da se je poslanec Silla enostavno zlagal. Razumljivo je, da so šentviški prosvetaši silno razburjeni in ogorčeni nad takšnim načinom „argumentiranja“, ki služi samo enemu cilju, prikazati javnosti napačno sliko položaja koroških Slovencev. Sploh je znano, da nemški nacionalistični krogi pri argumentiranju svojih trditvev niso izbirčni, saj so jim laži in pollaži vedno najbolj „učinkovito“ sredstvo v boju proti slovenski narodni skupnosti na Koroškem.

V počastitev 100-letnice rojstva Ivana Cankarja prireja Slovenska prosvetna zveza

razstavo Cankarjevih del

v avli Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, Ebentaler Str. 14.

Otvoritev razstave bo v četrtek 9. decembra 1976 ob 11.25 uri.

Razstava bo odprta do 18. decembra 1976 in sicer ob delavnikih od 14. do 16. ure.

Vredno je, da jo obiščete...

Na Bleščečo planino, kjer stoji planinska postojanka slovenskih planincev na Koroškem „Koča nad Arihovo pečjo“, se z hitrimi koraki bliža zima, to je tisti letni čas, ko se pokrajina odene v belo snežno odejo, pod katero počiva narava, da lahko spomladi spet zaživi in pokaže vse svoje čare, ki se kažejo v pestrosti tega letnega časa. Trenutno smo še v jeseni. Vse koč v Karavankah so že dolgo zaprte, le v „Koči nad Arihovo pečjo“ naši dežurniki ob sobotah in nedeljah še pridno „dežurajo“, kar pomeni, da je takrat koč odprta ne samo za naše člane Slovenskega planinskega društva, temveč za vse, ki ljubijo planinski svet, kamor se zatekajo pred hrupom kateremu so izpostavljeni v dolini. Čisti zrak in želja po rekreaciji sta tisti komponenti, ki dajeta našemu življenju plemenitejšo obliko izživljanja. Prav temu spoznanju polagajo naši planinci-idealisti velik pomen, saj s tem v dejanjih pokažejo pripravljenost, da bi planincem in prijateljem narave nudili to, kar jim v drugih planinskih postojankah sedaj ne morejo več nuditi, saj je vsako oskrbovanje koč v tem letnem času gospodarsko gledano nerentabilno. Izjema je samo pri naših planincih. Prav zaradi te plemenite požrtvovalnosti naših planincev, predvsem dežurnikov, jim naj velja iskrena zahvala z željo, da ta ogenj idealizma ne bi nikdar ugasnil in da bi našel posnemalce tudi v širšem krogu naše narodne skupnosti na Koroškem.

Večina koroških Slovencev že pozna slovensko planinsko postojanko sredi privlačne Bleščeče planine, ki se v obliki razglednega balkona razprostira nad 100 metrov visoko steno legendarne Arihove peči, pod katero so nemški fašisti februarja 1945 zahrbtno pobili 8 borcev za svobodo. V spomin na ta dogodek so Zveza koroških partizanov in slovenski planinci odkrili lansko jesen v dnevni sobi koč spominsko ploščo.

Tistim, ki še niso bili na Bleščeči so danes namenjene naslednje vrstice. Planinska koč stoji na 1080 metrov višine. Otvoritev koč je bila 1. junija 1969. Ima udobno jedilnico, dobro opremljeno kuhinjo in spalnico, v kateri lahko prenoči do 30 ljudi. Koča ni oskrbovana, to se pravi, da je hrano in pijačo treba prinesiti s seboj. Seveda ima vsak planinec ali obiskovalec koč možnost, da si v kuhinji sam pripravi jed (na razpologo je posoda in seveda štedilnik). Koča je na posebno mikavnem kraju,

ki jo obkrožajo gozdovi, v ozadju na jugozahodni strani pa štrli v nebo turškemu pokrivalu (fesu) podoban vrh — Komnica (Türkenkopf, Ferlacher Spitze, Der Kleine Mittagkogel — torej prava zmešnjava topografskih imen. S planine je čudovit pogled na plavo Baško jezero v dolini in po daljnih obronkih koroških gora od Svinške planine do Dobrača in Visokih Tur.

Na Bleščečo sta dva znana dostopa, z Zgornjih Borovelj in pa s Podroščice oz. s St. Jakoba v R. Z Zgornjih Borovelj od hotela Mittag-

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ na Radišah vabi na

KONCERT

KOMORNEGA MOŠKEGA
ZBORA KUD „STANE
ZAGAR“ IZ KROPE

ki bo v soboto 11. decembra
1976 ob 20. uri v gostilni pri
Taverju na Radišah.

Vsi prisrčno vabljeni!

kogel ob rožanski magistrali po ozki asfaltirani cesti do zaselka Kopanje (Kopain), kjer se do gostilne „Türkenkopf“ lahko pripeljemo z avtom. Od tod naprej proti vzhodu vodi traktorska pot, za silo še prevozna, vendar je bolj priporočljivo iti peš, saj smo lahko v pičli uri pri koči (pot je markirana). Iz Podroščice oz. St. Jakoba v Rožu skozi Svatne do Polanca na Hodnini. Naprej vodi proti zahodu markirana pot do vznožja Arihove peči. Na zahodni strani tik ob robu stene strmo skozi gozd do planine in h koč.

S „Koče nad Arihovo pečjo“ so možni izleti na 2143 m visoko Jepo ali Kepo (Mittagskogel) v 4 urah, na Komnico, 1739 m v 2 in pol uri, na Gračenco, 1359 m v 1 uri in na bližnjo Arihovo peč, 1054 m v četrtr uri.

Med tednom, ko je koč zaprta, imajo člani Slovenskega planinskega društva možnost dobiti ključ, tako da se lahko zadržujejo v njej. Ključ dobite pri podpredsedniku SPD Jozeju Miklavčiču v Ščedmu oz. St. Janžu pri St. Jakobu v Rožu. S temi podatki smo hoteli ugoditi vsem tistim, ki še niso videli ta lepi košček zemlje, ki ga vsako leto obiše na tisoče turistov.

Spet kulturna prireditev v Pliberku

Preteklo nedeljo je Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabilo na operno predstavo Don Pasquale. Prišlo je mnogo ljubiteljev operne glasbe, žal pa je v zadnjem trenutku prišlo sporočilo, da je glavni igralec Ladko Korošec zbolel. Vendar obiskovalci nedeljske prireditve niso bili razočarani, ker je Slovenska prosvetna zveza poskrbela za nadomestilo. Tajnik Andrej Kokot je prišel v Pliberk s filmom „Kaplan Martin Čedermac“.

Predsednik SPD „Edinost“ se je obiskovalcem opravičil zaradi izostanka operne predstave, ki zaradi višje sile ni bila izvedena. Občinstvu pa je povedal, da bo do predstave prišlo v poznejšem času in da kupljene vstopnice za to prireditev ostanejo v veljavi.

Kljub temu se je v nedeljo popoldne splačalo priti v dvorano gostilne Schwarzl, kajti film Kaplan Martin Čedermac je tako lepa filmska predstava, da jo je treba videti. Vsebina filma je slična položaju Koroških Slovencev, ki se morajo tako, kot naši bratje na Primorskem oziroma v Beneški Sloveniji boriti za obstoj svoje narodne skupnosti. Igralec Jaže Zupan, ki poseblja kaplana Čedermaca in ki se bori za slovensko besedo v cerkvi, je lik duhovnika odigral tako doživelo in dovršeno, da človek še za hip ne pomisli, da gre za film oziroma igranje. Kot znano, je film posnet po istoimenski pripovedi pisatelja Franceta Bevka ki je slovenski literaturi zapustil bogato dediščino.

Pevci SPD „Danica“ v Jajcu

V soboto 27. novembra je bila v Domu kulture v zgodovinskem mestu Jajce osrednja prireditev v čast Drugega zasedanja AVNOJ-a ali Dneva republike, ki se je odvijala pod geslom „Stare steze, nove poti“. Organizator te veličastne osrednje proslave je bil radio Sarajevo.

Posebnost letošnje proslave je bila vsekakor v tem, ta je v okviru le-te prvič sodeloval slovenski koroški pevski zbor iz Avstrije in sicer oktet Slovenskega prosvetnega društva „Danica“ iz St. Vida v Podjuni, pod vodstvom Hanzija Kežarja.

V bogatem in pestrem sporedu, ki je vseboval skupno 32 točk in v katerem so bile zastopane vse jugoslovske republike, je naš oktet nastopil kar dvakrat in žel zlasti s pesmijo „N'mav čez izaro“ izreden aplavz. Povod za povabilo je vsekakor pomembnost problema slovenske narodne skupnosti na Koroškem, ki je zlasti v zadnjem času izpostavljena najhujšemu pritisku in tako je izbira padla na slovenski koroški zbor in to upravičeno, na šentviške pevce, na kar smo koroški Slovenci upravičeno lahko ponosni.

Kljub kratko odmerjenemu času, saj sta bili na razpolago samo dve uri in kljub obširnemu programu, je bila kvaliteta prireditve, v kateri so nastopali različni zbori, popevkarji, orkestri itd., odlična.

Spored svečane prireditve „Stare steze, nove poti“ so skupno pripravile in neposredno prenašale radijske postaje Beograd, Ljubljana, Novi Sad, Priština, Sarajevo, Skopje, Titograd in Zagreb.

Naši pevci, ki so sodelovali na tej uspeli prireditvi, so bili silno navdušeni nad perfekcijo nastopajočih. Dejali so, da se jim je zdel višek skupni

nastop vseh pevcev, ko so mogočno zapeli pesem „Drug Tito“.

Podobne osrednje prireditve Dneva republike prirejajo vsako leto v Jugoslaviji izmenoma vse republike. Letos je bila na vrsti SR Slovenija, ki pa je zaradi pomembnosti koroškega vprašanja svoje sodelovanje prepustila koroškim Slovincem, kar si štejemo v posebno čast in priznanje.

Naši pevci so bili v bosanskem mestecu Jajce deležni posebne pozornosti, ki pa se ni kazala samo v tem, da so še posebej morali nastopiti v radiu Sarajevo, marveč tudi v prisrčni gostoljubnosti, v okviru katere so jim med drugim razkazali tudi znamenitosti mesta, katerega ljudje in posebnosti jim bodo ostale v nepozabnem spominu.

Medtem, ko so naši pevci prispeli v Jajce preko Gorjancev, Karlovca in Bihača, so se vrnili domov skozi slikovito dolino Vrbasa, Banja Luke in preko Zagreba, kjer so si še mimogrede ogledali mesto. Iz njihovih izjav smo razbrali, da so polni novih vtisov in srečni nad uspešnim nastopom in prispevkom v korist največjega praznika Jugoslavije — Dneva republike.

OBVESTILO

Slovenska prosvetna zveza obvešča, da bo

26. SLOVENSKI PLES

v soboto 8. januarja 1977 v prostorih Delavske zbornice v Celovcu.

Avstrija ni izpolnila zaupanja

Član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj o položaju manjšin in o avstrijsko-jugoslovanskih odnosih

VPRAŠANJE: Kateri so po vašem mnenju pravni temelji jugoslovanskega angažiranja za slovenske narodnostne skupine v Avstriji?

ODGOVOR: Pravni temelji jugoslovanskega angažiranja izhajajo predvsem iz cele vrste mednarodno-pravnih dokumentov, ki pravno ali vsaj zelo močno moralno zavezujejo vse dežele, vseh Avstrijo in Jugoslavijo. Tu mislim na take dokumente, kot so ustanovna listina Združenih narodov, mednarodna konvencija za preprečevanje vseh oblik rasne diskriminacije, mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah ipd. V neki meri pa spada v kategorijo takšnih listin tudi sklepna listina konference o evropski varnosti in sodelovanju. Avstrija in Jugoslavija sta podpisali vse te in podobne listine in se torej s tem zavezali, da jih bosta tudi izvajali. To sicer tako Jugoslavija kot Avstrija zahtevata tudi od drugih. Na vse to se je avstrijska vlada sklicevala tudi takrat, ko je upravičeno zahtevala ugoden položaj za svojo manjšino v Južni Tirolski. Zato so naši ljudje še toliko bolj ogorčeni nad omalovaževalnim odnosom vladajočih krogov avstrijske družbe do teh mednarodnih listin, ko gre za obveznosti same Avstrije.

● Klavzule državne pogodbe pomenijo samo minimum manjšinskih pravic

Drugi, zelo konkreten in trdno opredeljen pravni temelj jugoslovanskega angažiranja za slovensko oziroma hrvaško narodnostno manjšino na Koroškem, Štajerskem in Gradiškanskem pa je državna pogodba o upostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije. Omenil bi, da sem bil voditelj jugoslovanske vladne delegacije, ki je sodelovala v pripravljani te pogodbe. Zato mi je snov državne pogodbe dobro znana, zlasti še tisti njeni deli, ki se nanašajo na jugoslovansko-avstrijske odnose, vseh tudi odgovornost Avstrije za položaj Slovencev in Hrvatov v njej. Bili smo kar najbolj neposredno zainteresirani za upostavitve nove, demokratične Avstrije in za ureditev vseh vprašanih, ki so oteževali odnose med državama. Aktivno smo podprli v glavnem celotno državno pogodbo, izvzemši del o slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji, ki ni ustrezal našim zahtevam niti našim pojmovanjem o tem, kakšni naj bodo pogoji, ki jamčijo dolgoročne in dobre sosedne odnose med Jugoslavijo in Avstrijo. Vendar pa smo državno pogodbo podpisali, meneč, da njene klavzule o manjšinskem vprašanju pomenijo samo minimum pravic manjšin, ne pa tudi popolno zagotovitev narodnostne enakopravnosti manjšin v Avstriji.

Pričakovali smo, da bo Avstrija zavoljo svojega notranjega mednarodnega miru storila več od tega, kar je zapisano v državni pogodbi, in da bo zagotovila tak enakopraven položaj narodnosti, ki bo omogočil, da se bodo Slovenci in Hrvati v Avstriji čutili enakopravne ne samo kot državljani pred zakonom, ampak tudi kot narodnost, to se pravi, da bo Avstrija sprejela take zakone, ki bodo ti manjšini obvarovali pred nasilno asimilacijo. Vsi pa vemo, da nasilnost asimilacije ni samo v neposrednem prepovedovanju jezika in narodnostne kulture in podobnih političnih pritiskih, ampak tudi v takšnem ekonomskem, socialnem in političnem položaju manjšine, ki posameznega pripadnika te manjšine, po logiki osebnih interesov, sili, da se odpoveduje svoji narodnosti pripadnosti, če si hoče pridobiti resnično enakopravnost z državljanji vladajoče narodnosti.

● Avstrija ni izpolnila določil pogodbe

Zal se naša pričakovanja niso izpolnila. Še danes, enaindvajset let po tistem, ko je bila podpisana državna pogodba, je položaj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji poglavitni problem v bilateralnih odnosih med našima državama. Še več, ne samo, da Avstrija ni storila več, kot terjajo določbe državne pogodbe, se pravi to, kar danes terja sodobna demokratična vest človeštva, ampak ni izpolnila niti samih določil te pogodbe. Že s tem pa se ta problem zastavlja tudi kot problem mednarodno-pravnih obveznosti neke države — da izpolni mednarodno pogodbo, ki jo je podpisala. Jugoslavija ima pravico vztrajati pri izpolnitvi teh obveznosti.

VPRAŠANJE: In moralni temelji jugoslovanskega angažiranja za Slovence in Hrvate v Avstriji?

ODGOVOR: Da, trdno sem prepričan, da ima Jugoslavija tudi moralno pravico angažirati se v tem vprašanju. Za Slovence in Hrvate v Avstriji nočemo nič drugega kot tisto, kar je Jugoslavija pripravljena dati in kar dejansko daje „svojim“ narodnostnim manjšinam. Jugoslavija je s svojo ustavo zagotovila ne samo izpolnitev svojih obveznosti do prej omenjenih in podobnih mednarodnih listin, ampak še mnogo več. V

Jugoslaviji so manjšine z ustavami in zakoni zavarovane pred vsako asimilacijo. Pripadniki vsake manjšine so ne samo kot državljani, ampak tudi kot narodnostna skupina v svojih nacionalnih interesih izenačeni z večinskimi narodi in drugimi manjšinskimi narodnostmi. Na podlagi tega imamo za svojo moralno pravico, zahtevati od drugih vsaj minimum, to se pravi, da se držijo pogodb, ki so jih sami podpisali.

● Problem manjšin je sestavni del boja proti preživelim odnosom

Takšno moralno pravico nam daje tudi stanje humanistične in demokratične zavesti sodobnega človeštva. Konec koncev si sodobno človeštvo zdaj na vse moči prizadeva, da bi premagalo ostanke starih imperialističnih in kolonialističnih odnosov do narodov. Problem manjšin pa ni nič drugega kot sestavni del tega boja. Prav zato bi bilo treba imeti več smisla za zaščito etničnih skupin oziroma manjšin, ki so že vedno izpostavljene nasilju zaostale človeške zavesti in uničenju.

VPRAŠANJE: Kakšni pa so motivi Jugoslavije, ko zastopa interese slovenskih manjšin v Avstriji, ki presegajo državno pogodbo in moralne obveznosti?

ODGOVOR: Jugoslavija ima prav gotovo tudi nekatere širše politične motive in interese v zvezi s tem. Toda to so takšni motivi in interesi,

temveč tudi v avstrijsko korist, če ta problem ne obremenjuje naših odnosov.

Velika iluzija pa bi bila misliti, da bo ta problem sam po sebi izgubil svojo težo in ostrino samo zato, ker se ne rešuje. Nasprotno, navzkrižja zaradi tega problema se bodo vse bolj razvnela ne samo v medsebojnih avstrijsko-jugoslovanskih odnosih, temveč tudi v sami Avstriji, čim dalje bodo zavračevali z njegovo resnično rešitvijo. V času, ko boj za svobodo in enakopravnost narodov postaja eno poglavitnih gibal napredka sodobnega človeštva, bi bilo nesmiselno pričakovati, da se lahko sredi Evrope, ki se povrh rada trka na prsi s svojo demokracijo — dolgoročneje obdrži kak popolnoma nasproten zgodovinski tok.

VPRAŠANJE: Kakšni so bili motivi in pričakovanja Jugoslavije, ko je podpisovala avstrijsko državno pogodbo?

● Potrpljenje in dobra volja nista naletela na razumevanje

ODGOVOR: Jugoslavija je bila predvsem zainteresirana, da bi imela na svoji meji takšno demokratično in nevtrarno Avstrijo, s katero bi lahko živel v miru in vsestranskem sodelovanju. Ta interes je temeljil tudi na našem prepričanju, da se je avstrijski narod zgodovinsko konstituiral in razvil v samostojen narod z vsemi atributi, značilnimi za ta družbeno-zgodovinski po-

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista, je član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj v obširnem intervjuju, ki ga je dal za dunajski tednik „Profil“, vsestransko ovmetil avstrijsko-jugoslovanske odnose in v tej zvezi posebno izčrpno ocenil problematiko manjšinskega vprašanja — namreč položaj in trenutni boj slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji.

Edvard Kardelj zavzema vodilne funkcije v samem vrhu državnega in partijskega vodstva Jugoslavije. V tem primeru pa so stališča vodilnega jugoslovanskega politika še posebno zanimiva zato, ker je bil Edvard Kardelj vodja jugoslovanske vladne delegacije na pogajanjih za avstrijsko državno pogodbo. Torej iz osebnih izkušenj najbolje pozna predvsem tudi zgodovino nastanka člena 7 in je zato najbolj poklican, da pove svoje mnenje o tem, kako so si tvorci državne pogodbe zamišljali ureditev manjšinskega vprašanja in kako je torej Avstrija doslej izpolnjevala oziroma ni izpolnjevala svojih tozadevnih mednarodnih obveznosti.

Njegov intervju, ki ga je dal za tednik „Profil“, je zato razumljivo vzbudil najširše zanimanje v vsem avstrijskem in tudi mednarodnem tisku, ki je objavil obširne izvolčke. Predvsem pa je obširni pogovor v slovenskem jeziku objavilo ljubljansko „Delo“, od koder ga zaradi izredne zanimivosti in velikega pomena v celoti ponatiskujemo tudi v našem listu.

Za „ilustracijo“ pa objavljamo tudi še nekaj dokumentov, ki nazorno kažejo, kako je Avstrija zlorabila zaupanje, ki ga je vanjo stavila svetovna demokratična javnost: obljube, ki jih je dajala v času pogajanj za državno pogodbo, je lahkomišljeno „pozabila“, čim je dobila svojo neodvisnost. Zato pa je zdaj tudi čedalje pogosteje pred mednarodnimi forumi obtožena kršenja pogodbene zvestobe.

ki so pravzaprav skupni ali bi vsaj morali biti skupni motivi in interesi Avstrije in Jugoslavije. Geografski položaj Avstrije in Jugoslavije je tak, da ju sam od sebe navaja k vsestranskemu medsebojnemu sodelovanju. Če odštejemo nerešeni problem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, pravzaprav med Avstrijo in Jugoslavijo ne obstoji nič, kar bi moglo ovirati takšno sodelovanje. Državi imata številne skupne interese, zlasti na področju gospodarskega sodelovanja, industrijske kooperacije, turizma, skupnih nastopov na tretjih trgih itd.

● Dobri odnosi med Avstrijo in SFRJ pomembni dejavniki miru v Evropi

Vrh tega so dobri odnosi in sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo pomembni dejavniki miru in stabilnosti meddržavnih odnosov v tem delu Evrope, se pravi celotnega sistema evropske varnosti. Tako Jugoslavija kot Avstrija sta glede tega odgovorni pred tistim duhom evropske kolektivne varnosti, ki ga je uveljavila evropska konferenca v Helsinkih.

In takšnega sodelovanja zares ne ovira nič drugega kot nerešeno vprašanje slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. To je eden od razlogov, zaradi katerih Jugoslavija vztraja pri rešitvi manjšinskega vprašanja, in to ne takšni, s katero bi ga zameglili in odrinili na stranski tir naših odnosov, temveč resnični rešitvi v korist osnovnih interesov narodnega obstoja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

Ravno zaradi tega in kljub sedanjim slepi ulici, iz katere v tem trenutku, kot se zdi, ni videti izhoda — vendarle verujemo, da bodo politični realizem in trajneje politične konstante prevladali nad potrebami trenutne medstrankarske konjunktive v Avstriji. Mi smo že doslej dokazali, čeprav Avstrija že 21 let ne izpolnjuje svojih obveznosti do slovenske in hrvaške manjšine, da medsebojnega sodelovanja ne blokiramo in ne pogojujemo izključno z odnosom avstrijske vlade do narodnih manjšin. Imeli smo dovolj širine, medsebojnega zaupanja in razumevanja tudi za avstrijske nacionalne interese. Vendar smo prepričani, da je ne samo v našo,

jav, in da ima avstrijski narod zaradi tega pravico do svoje samostojne in neodvisne države in mednarodne enakopravnosti. In nazadnje smo bili prepričani, da tak naš interes hkrati ustreza tudi interesu širših ciljev — ne le ciljev sodelovanja med sosednjima državama, temveč tudi tistih, ki zadevajo prihodnjo kolektivno varnost v Evropi.

Državna pogodba je v glavnem zagotovila podlago za tak položaj in takšno vlogo Avstrije v tem delu sveta kakor tudi za popolno neodvisnost in enakopravnost avstrijskega naroda in za njegov svobodni družbeni razvoj. Upošteva je tak položaj in vlogo Avstrije kakor tudi mednarodno politično konstelacijo po drugi svetovni vojni v Evropi, ki ni bila naklonjena dosledni demokratični rešitvi problema manjšin v Avstriji, smo se odločili podpisati državno pogodbo, čeprav nismo bili zadovoljni z njenimi rešitvami, ki so zadevale status slovenske in hrvaške manjšine. Bali smo se, da bodo nekateri krogi v Avstriji izkoristili nedodelanost določil o položaju manjšin za omejevanje njihovih pravic, ne pa za njihovo vsestransko demokratično uresničitev. Življenje je na žalost potrdilo, da je bila ta naša bojazen upravičena. Jugoslavija je doslej kazala maksimum potrpljenja, dobre volje in pripravljenosti za konstruktivno sodelovanje pri reševanju tega žgočega problema v jugoslovansko-avstrijskih odnosih, dejstvo pa je, da na drugi strani ni naletela na razumevanje.

VPRAŠANJE: Jugoslavija je po letu 1945 postavljala teritorialne zahteve za južne Koroške. Tem zahtevam ste se odpovedali, ko zanje niste več našli podpore pri Britancih in pri Sovjetski zvezi. V določilih 7. in 9. člena državne pogodbe je Jugoslavija videla nekakšno kompenzacijo; kaj ste konkretno od tega pričakovali?

ODGOVOR: Ko je Jugoslavija po drugi svetovni vojni postavljala ozemeljske zahteve, je želela, da bi se deli slovenskega naroda, ki od davnih živijo na tem območju, pridružili matičnemu narodu in da bi jih po tej poti vsestransko zavarovali pred uničenjem, ki traja že daljše obdobje, zlasti hudo pa je bilo med drugo svetovno vojno. Takšno stališče Jugoslavije je bilo zasnovano tudi na dejstvu, da Avstrija ni spoštovala niti obveznosti, ki jih je glede manjšin sprejela po prvi svetovni vojni s senžermensko pogodbo, in da je v tem obdobju

prišlo do množične raznarodovalne akcije, ki je doživela vrhunec v obdobju tretjega rajha.

● „Prastrah“ orožje za prikrivanje politike denacionalizacije

Vedar mislim, da zdaj nima smisla o tem razpravljati. Zdaj so drugi časi in problemi se zastavljajo na drugačen način. Jugoslavija je podpisala državno pogodbo, Avstrija pa je s to pogodbo sprejela obveznost, da bo zaščitila manjšine. To je izhodiščna točka za reševanje žgočih problemov enakopravnosti slovenske in hrvaške manjšine v današnji Avstriji. Vrh tega sta tako Jugoslavija kot Avstrija podpisali v Helsinkih deklaracijo o priznavanju evropskih meja in se s tem odpovedali ozemeljskim pretenzijam. Potemtakem ljudje, ki v Avstriji strašijo ljudstvo z domnevnimi jugoslovanskimi ozemeljskimi pretenzijami, zavestno meglijo sedanjo realnost, da bi preprečili ali otežili avstrijsko-jugoslovansko dogovarjanje o položaju manjšin. Tako imenovani „prastrah“ pred takimi jugoslovanskimi pretenzijami so si pravzaprav izmislili kot idealno orožje za prikrivanje politike denacionalizacije. Ravno ta denacionalizacija in samo ta pa lahko na mejah ustvari nacionalistično ozračje, v katerem je po eni strani manjšina izpostavljena pritisku in uničenju, po drugi strani pa se porajajo mnenja, da je manjšino mogoče zavarovati pred uničenjem zgolj s spremembo meja. In tako se umelno ustvarjanje tega tkim. „Prastrah“ spreminja v začetek brezkončne spirale nacionalističnih zaostretev na mejah.

● Meje vse bolj postajajo zgodovinski anahronizem

Toda zavest sodobnega človeštva je že doseгла humanistično raven, po kateri ravno meje postajajo vse bolj zgodovinski anahronizem. Kakršnakoli oblika ozemeljskih pretenzij — še zlasti danes v Evropi — v trenutku, ko narodi začene spoznavati, da gre za to, kako odpraviti meje oziroma kako jih vzajemno odpraviti in jih narediti čim bolj svobodne za prehode ljudi, ne pa za to, kako bi jih spreminjali, je resnično zgodovinski anahronizem. Kar zadeva odnose med Avstrijo in Jugoslavijo, ni nikakršnih razlogov, da meja med državama ne bi bila popolnoma odprta za pretok ljudi iz obeh držav in njihovo vzajemno sodelovanje na vseh področjih družbenega življenja. Konec koncev sta to obveznosti tako Jugoslavija kot Avstrija sprejeli s podpisom na listini konference o evropski varnosti in sodelovanju v Helsinkih. A tudi ko te obveznosti ne bi sprejeli, je to očitno tendenca sodobnega človeštva. V takšnih razmerah se kajpada tudi problem narodnih manjšin postavlja popolnoma drugače, predvsem pa izgublja kakršenkoli vidik ozemeljskih pretenzij. Po drugi strani pa je nujno — da bi utrlj polti ravno za tak razvoj — zagotoviti manjšini v državi, kjer živi, tak pravni položaj, da se v smislu svoje nacionalne afirmacije počuti enakopravna z večinskim narodom, zlasti pa, da se znebi strahu pred asimilacijo. V takšnih notranjih in mednarodnih razmerah bo manjšinski problem — v sedanjem pomenu besede — celo nehal obstajati, manjšina pa se bo resnično spremenila v most prijateljstva in kulturnega sodelovanja med sosednjimi narodi.

VPRAŠANJE: Kako ocenjujete manjšinsko politiko v Avstriji oziroma manjšinsko politiko v Jugoslaviji?

ODGOVOR: O izhodiščih in načelih jugoslovanske manjšinske politike sem nekaj že povedal. Očitno je, da se načela, zlasti pa praksa manjšinske politike v Avstriji in Jugoslaviji bistveno ločijo. Ko bi se Avstrija ravnala po demokratičnih načelih manjšinske politike, po kakršnih se ravna Jugoslavija, potem spora glede manjšin sploh ne bi bilo. Če odmislimo vse sekundarne vidike manjšinske politike, lahko rečem, da obstojita med Jugoslavijo in Avstrijo glede manjšinske politike predvsem dve bistveni razliki.

● Jugoslovanska politika je naravnana na ohranitev narodnega obstoja manjšin

Prvič — avstrijska manjšinska politika, zlasti še praksa, je naravnana pravzaprav v asimilacijo, v denacionalizacijo manjšin. Jugoslovanska manjšinska politika pa je naravnana v zaščito, v ohranitev narodnega obstoja manjšin.

In drugič — avstrijska politika in praksa se zožujeta na trditve, da je mogoče reševati manjšinsko vprašanje samo z zagotovitvijo demokratičnih pravic državljanov oziroma z enakimi demokratičnimi pravicami vseh državljanov, ne glede na nacionalnost. Jugoslovanska nacionalna politika pa izhaja s stališča, da je treba nacionalni manjšini kot kompaktnemu etničnemu telesu in kolektivnemu subjektu zago-

CENJENE BRALCE

prosimo za razumevanje, ker je tokrat izpadlo nadaljevanje romana.

Uredništvo

Državna pogodba - trden temelj

Član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj o položaju

tolviti tako nacionalno kot demokratično enakopravnost z večinskim narodom.

VPRAŠANJE: Za današnje jugoslovansko angažiranje za slovenski narodnostni skupini v Avstriji vsekakor obstaja vrsta motivov. A tudi samo prebivalstvo Jugoslavije pogosto označujejo kot „večino, sestavljeno iz manjšin“. Vendar so kljub dobrim rešitvam, kot na primer za majhno italijansko narodnostno skupino v Istri, še druga območja, na katerih imate tudi sami težave, na primer z Albanci na Kosovu?

ODGOVOR: Ko omenjate Kosovo, moram reči, da težave, ki jih imate v mislih, ne izvirajo iz položaja albanske manjšine v Jugoslaviji, temveč so odraz reakcionarnih političnih skupin, ki se skrivajo za nacionalizmom, deloma pa so tudi odraz še vedno nezadostne gospodarske razvlosti Kosova. Razen tega Albanci pri nas niso manjšina, temveč enakopravna narodnost. Pravzaprav so večinska narodnost na Kosovu, ta pokrajina pa ima široko avtonomijo. Razlika v ustavnem položaju in pravicah med socialističnimi republikami in avtonomnimi pokrajinama je v jugoslovanski federaciji dokaj majhna, tako da je albanska narodnost praktično izenačena z drugimi jugoslovanskimi narodnostmi. Na po-

manjšine odšla daleč nazaj v primerjavi s pravicami, ki jih je celo avstroogrška monarhija pod Francem Jožefom priznavala narodnostim te monarhije, torej tudi Slovincem in Hrvatom.

Takšna restriktivna manjšinska politika avstrijske vlade po drugi svetovni vojni je zapisana v vseh aktih, ki jih je sprejela avstrijska vlada v zadnjih 21 letih s področja odnosov do manjšin. Namen zakona o manjšinskem šolstvu na Koroškem iz leta 1959 in enakega zakona za Gradiščansko iz leta 1969 je bil odpraviti obveznost dvojezičnega šolanja. Tako sta se slovenska in hrvaška manjšina v Avstriji na področju šolstva, ki je eno najosnovnejših vprašanj njunega obstoja, znašli v izredno težavnem položaju.

Toda šolstvo ni edino področje, kjer se tako izrazito razodeva takšna avstrijska manjšinska politika. Podobno, in celo še slabše, je tudi na drugih področjih manjšinskih pravic in zaščite, ki jih je določil 7. člen državne pogodbe. Državna pogodba izrecno predvideva uporabo slovenskega ali hrvaškega jezika v pravi in sodstvu, hrvaščina in slovenščina sta poleg nemščine uradna jezika. Vendar so oba jezika zožili na položaj pomožnega jezika; na Koroškem je slovenščina omejena na tri izmed desetih sodnih okrajev, medtem ko hrvaščina glede tega sploh ni dobila pravice do obstoja.

Tretja točka 7. člena državne pogodbe izrecno predvideva dvojezične napise in krajevne oznake, avstrijska vlada pa na tem področju še do danes ni ničesar storila. Poskus, da bi z nekim pomanjkljivim zakonom postavili topografske dvojezične oznake v delu Koroške, kjer živi slovenska manjšina, so šovinistične in neoščiščišne grupacije na Koroškem preprečile s silo in s prvimi pogromi. Avstrijska vlada pa ne le da ni intervenirala, temveč je dala koncesije temu pritisku in sama umaknila zakon.

● Poskusi enostranske revizije državne pogodbe

Enakopravne udeležbe pripadnikov slovenske in hrvaške manjšine v kulturnih, upravnih in sodnih organih in ustanovah niso zagotovili, čeprav o tem izrecno govori četrta točka 7. člena državne pogodbe. Zato zvenijo zelo čudno izjave nekaterih avstrijskih osebnosti, da bodo z uresničitvijo nedavno sprejetega zakona končno uresničili obveznosti iz 7. člena državne pogodbe. Zlasti čudno zvenijo zato, ker ta zakon ne more biti nikakršna realna podlaga za izpolnitev 7. člena te pogodbe. Nasprotno, z njim poskušajo predvsem enostransko revidirati državno pogodbo, saj poudarjajo, da bo njena uresničitve odvisna od rezultatov tako imenovanega jezikovnega popisa. Ta popis ni nič drugega kot pripravljane izgovora za neuresničevanje državne pogodbe in za nadaljnje usmerjanje v asimilacijo manjšin.

VPRAŠANJE: Avstrijski zunanji minister Pahr je nedavno izjavil, da ni preštevaje v Avstriji v resnici v nikakršni zvezi z državno pogodbo. Mar ne zaupate tej izjavi?

ODGOVOR: Videli bomo, kaj se bo zgodilo v praksi. Z avstrijskim zakonom o statusu narodnih skupin naj bi manjšinam zagotovili določene pravice, na primer postavili dvojezične topografske napise, vendar samo tam, kjer živi vsaj četrtina posamezne narodnostne skupine. To pa si je, kar je povsem jasno, nazkriž z državno pogodbo. Med pogajanjmi, ob pripravljani državnih pogodb, ko sem tudi sam sodeloval kot vodja jugoslovanske delegacije, kot sem že omenil, so tako načelo odločno zavrnil. Z drugimi besedami, v državni pogodbi ni omenjeno nič podobnega, pa ne zato, ker bi takratni pogajalci pozabili na tako načelo, marveč zaradi tega, ker so se vzajemno strinjali, da pravi manjšin ni mogoče povezovati z njihovim številom. Torej so povezovanje pravic manjšin z

VPRAŠANJE: Avstrijski zunanji minister Pahr je nedavno izjavil, da ni preštevaje v Avstriji v resnici v nikakršni zvezi z državno pogodbo. Mar ne zaupate tej izjavi?

ODGOVOR: Videli bomo, kaj se bo zgodilo v praksi. Z avstrijskim zakonom o statusu narodnih skupin naj bi manjšinam zagotovili določene pravice, na primer postavili dvojezične topografske napise, vendar samo tam, kjer živi vsaj četrtina posamezne narodnostne skupine. To pa si je, kar je povsem jasno, nazkriž z državno pogodbo. Med pogajanjmi, ob pripravljani državnih pogodb, ko sem tudi sam sodeloval kot vodja jugoslovanske delegacije, kot sem že omenil, so tako načelo odločno zavrnil. Z drugimi besedami, v državni pogodbi ni omenjeno nič podobnega, pa ne zato, ker bi takratni pogajalci pozabili na tako načelo, marveč zaradi tega, ker so se vzajemno strinjali, da pravi manjšin ni mogoče povezovati z njihovim številom. Torej so povezovanje pravic manjšin z

Fragen der Kärntner Slowenen im Landtag
Auch die Kommunisten bekennen sich zur Landeseinheit

Klagenfurt, 10. Dezember. In der Debatte über das Schulwesen im Kärntner Landtag erklärte heute der kommunistische Abgeordnete Kaszianka unter anderem: Wir Kommunisten sind auch für die Landeseinheit, aber anders als die anderen. Wir wollen eine wirkliche Demokratie und dies bedeutet Gleichberechtigung aller im Lande.

Zu seinen Angewandten wegen der zweisprachigen Schulen nahm Landeshauptmann Piesch Stellung und führte aus:

„Es gericht uns zur Freude, daß Abgeordneter Kaszianka erklärt hat, daß auch seine Fraktion an der Einheit Kärntens festhalte. Damit ist der Kreis der demokratischen Parteien geschlossen, die für die Einheit des Landes alle Kräfte einsetzen bereit sind. Wir haben vom ersten Tag an unsere Aufgabe darin gesehen, in diesem Lande die Befriedung herbeizuführen, und wir haben es nicht bei Worten bewenden lassen.

Wir haben vielmehr den Weg beschritten, den jeder Demokrat beschreiten muß, wenn ihm die Einheit des Landes am Herzen liegt. Als erste Tat haben wir

die zweisprachigen Schulen

Diese haben zu ihrer vollständigen Durchführung zur Voraussetzung, daß man die entsprechend zweisprachig vorgebildeten Lehrkräfte findet. Von 1938 an hat die Lehrerbildungsanstalt dieses Landes die Aufnahme eines slowenischen Kindes ermöglicht gemacht. Dadurch erfüllt natürlich der Nachwuchs für sieben Jahre. Dies hatte zur Folge, daß für die etwa hundert doppeldeutschen Schulen die entsprechenden Lehrkräfte vorhanden waren. Wir haben heute

Erklärung der Landesregierung

Landeshauptmann-Stellvertreter Felix Piesch brachte unter dem Beifall des Hauses folgende Regierungserklärung zur Kenntnis:

Die nach den Bestimmungen der Bundes-Landesverfassung frei gewählte Kärntner Landesregierung ist sich von ersten Wirklichkeit an bewußt gewesen, daß die dringende Aufgabe gerade die Schulforderung in Kärnten darstellt. In der Anfrage lagen hier vor:

ausgesiedelten

ein kleiner Bruchteil der Bevölkerung slowenischer Muttersprache ist, ein zweisprachiges Schulsystem eingeführt und fragen das Kind nicht, ob deutsch oder slowenisch, sondern fordern die Erlernung beider Sprachen von jedem Schüler. Wir sind der Überzeugung, daß dies zum Vorteil der Völker ist, die unser Land bewohnen. Wenn es uns unmöglich war, unter den erschwerten der heutigen Zeit in knapp ein- bis zwei Jahren zu dem erwünschten Ziel zu gelangen, so muß jeder Einzelige verstehen, daß mehr nicht durchzuführen war. Die Unterlassungsgründe von sieben Jahren können in der heutigen Zeit nicht mit einem Schlags gutgemacht werden. In gemessener

Einfluß des Kärntner

bi, bkrati pa s ciljem in namenom, da se s skupno vzgojo zagotovi mirno sožitje obeh narodov v deželi. O kakšnem „diktatu“ ali „nasilju“ takrat ni bilo govora.

njihovim odstotkom takrat odločno zavrnil. To ni težko ugotoviti, če samo prelistaj zapisnike z zasedanj takratnega sveta ministrov veselis.

To je tudi razumljivo, kajti manjšina mora imeti na celotnem območju, kjer živi kot kompaktna etnična skupina, zagotovljen položaj enakopravnega nacionalnega subjekta z večinskim narodom. Vsako drugačno stališče pravzaprav izraža zgolj usmeritev k asimilaciji manjšin. V Avstriji pa vedo ravno tako dobro kot v Jugoslaviji, kje živi slovenska in hrvaška manjšina in kje se normalno prepleta z večinskim narodom. Če se celotni etnični skupnosti priznajo pravice po državni pogodbi, potem nekakšno procentualno razmerje med manjšino in večino prav gotovo ne more imeti nikakršne vloge. Prav tako se sama manjšina ne more deliti na del, ki ima nekatere pravice, in na del, ki nima nikakršnih pravic.

Pri nas noben zakon ali drug predpis ne povezuje pravic manjšin s številom njenih članov. Samo to in nič drugega ne pričakujemo tudi od Avstrije. Če ne bi bilo povezovanja in postavljanja pravic manjšin v odvisnost od procenta, mi ne bi postavljali kot problem vprašanja popisa v Avstriji.

VPRAŠANJE: Vtrajate torej pri kritiki zakona o narodnostnih skupinah, ki pa bo precej izboljšal položaj manjšin?

ODGOVOR: Povedal sem že, da novi manjšinski zakon ne pomaga urejati problemov. Nasprotno, bistveno enostransko revidira določila 7. člena državne pogodbe. Preštevaje manjšin kot pogoj za izpolnitev prevzetih obveznosti je bilo tudi v času, ko je bila podpisana državna pogodba, zavrjeno kot nesprejemljivo. Ugotavljanje odstotka slovenske in hrvaške narodnostne manjšine je v današnjih razmerah evolucije in napredovanja človekovih pravic, zlasti ob najnovjšem razvoju dogodkov v Evropi, ob dosedanjem napredovanju v naših bilateralnih odnosih neprimerno manj upravičeno kot takrat, ko je bilo to zavrjeno. Namesto da bi v skladu s svojim namenom varoval interese slovenske in hrvaške manjšine, ogroža manjšinski zakon s svojo vsebino že dosežene elementarne osnove za uveljavljanje manjšinskih pravic.

VPRAŠANJE: Kakšne so kvalitativne razlike med položajem Hrvatov na Gradiščanskem in Slovincem na Koroškem?

ODGOVOR: Ne vidim nikakršnih razlik razen tistih, ki izvirajo iz različne družbene, politične in kulturne strukture ene in druge manjšine. Vendar te razlike ne morejo v ničemer odločati, ka-

Ko so se predstavniki štirih velikih sil pogajali o bodoči avstrijski državni pogodbi, je namestnik deželnega glavarja Hans Ferlitsch v posebni izjavi koroške deželne vlade med drugim opozoril na obvezno dvojezično šolstvo kot „vzorno ureditev“, ki da je bila uvedena zato, da se koroškimi Slovincem popravi ogromna škoda, ki so jo utrpeli v minuli do-

dar gre za položaj in pravice manjšine kot take. Tudi državna pogodba glede tega ne dela nikakršne razlike. Mislim, da že osnovna demokratična logika govori, da glede tega ni mogoče delati nikakršnih razlik.

VPRAŠANJE: Orišite načelno kritiko Jugoslavije na račun avstrijske manjšinske politike!

Zur slowenischen Schulforderung
sagte Minister Dr. Hurdas:

„Die Osterreichische Volkspartei hat in ihren Leitsätzen festgelegt, daß sie für die Minderheiten die Kulturautonomie will. Die Partei steht durchaus zu dem in den Leitsätzen festgelegten Grundsatz. Ich habe es daher begriffen, daß in Kärnten eine Verordnung erlassen wurde, die auf dem Gebiete des Schulwesens unter der Mitwirkung des slowenischen Vertreters zustande gekommen ist und den Wünschen der Slowenen Rechnung trägt. Ich halte es für selbstverständlich, daß diese Verordnung in allen ihren Teilen genau durchgeführt werden muß, so daß die slowenische Bevölkerung, die unter dem nazistischen Terror so ungeheuerlich gelitten hat, es auch in der Praxis erlebt, daß Österreich gegenüber den Minderheiten eine duldsame Haltung einnimmt und vor allem das neue Österreich in seiner demokratischen Grundhaltung den begründeten Wünschen der Slowenen auf dem Gebiete der Schule voll Rechnung trägt.“

Avstrijski prosvetni minister dr. Felix Hurdas je v parlamentu na Dunaju odločno zagovarjal dosledno in točno izvajanje vseh določil odredbe o dvojezičnem šolstvu, „da bo slovensko prebivalstvo, ki je pod nacističnim nasiljem tako strašno trpelo, tudi v praksi doživelo, da je Avstrija napram manjšinam strpna in da predvsem nova Avstrija v svojem demokratičnem nastrojenju v polni meri izpolnjuje upravičene želje Slovencev na področju šole.“

● Edina rešitev: resnični dialog avstrijske vlade z manjšinama

ODGOVOR: Mislim, da sem na to vprašanje v glavnem že odgovoril. Dodal bi samo še dve dejstvi.

Prvič — vse, kar je bilo na tem področju sprejeto, je bilo sprejeto ne samo brez soglasja ustreznih manjšin, temveč tudi brez najmanjšega spoštovanja njihovih zahtev. Jugoslavija je zmeraj sodila in sodi, da je dina pot za reševanje tega odprtega problema jugoslovansko-avstrijskih odnosov resnični dialog avstrijske vlade s slovensko in hrvaško manjšino, s katerim bi si morali prizadevati za ustrezne rešitve v skladu z določili državne pogodbe, kar bo Jugoslavija vsekakor podpirala.

Drugič — bolj kot karkoli vzmirja dejstvo, da doslej sprejeti ukrepi avstrijske vlade kakor tudi tisti, ki jih vlada še predlaga, v celoti vsebujejo „teze“ šovinističnih, nacionalističnih in asimilatorskih krogov na Koroškem in Gradiščanskem. Znano pa je dejstvo, da se ravno ti krogi zavzemajo za radikalno zožitev pravic slovenske in hrvaške manjšine, za njihovo asimilacijo v nemški narod, s čimer ustvarjajo ostražne nacionalne nestrpnosti in sovraštva, kar vse pomeni kršenje črke in duha državne pogodbe. Nič ne bom pretiral, če povem, da je večina omenjenih idej popolnoma identična z nacistično ideologijo. Sicer pa so to isti krogi in ista ideologija, ki so v drugi svetovni vojni podpirali priključitev večjega dela Slovenije k nemškemu rajhu in ki se takim monstroznim sanjam še do danes niso odpovedali. To potrjuje tudi njihov lov na čarovnice v razmerju do slovenske in hrvaške manjšine. Nas to vznemirja, ker gre za dejavnost, ki jo je Avstrija dolžna preprečevati na podlagi pete točke 7. člena in na podlagi 9. člena državne pogodbe.

Zaradi tega se ni čuditi, da je celo komite OZN za preprečevanje rasnega razločevanja v svojem letošnjem poročilu generalni skupščini opozoril na to dejstvo in obveznost Avstrije, ki

„... getze hinzu, daß es in Österreich eine gemischte Bevölkerung gibt. Wollte man bei jedem einzelnen die ethnische Herkunft feststellen, würde dies ganz unmögliche Resultate ergeben.“

Zur Schulforderung erklärte Dr. Gruber, daß sie bereits im Londoner Memorandum beantwortet wurde. Die meisten Gemeinden haben sich für zweisprachige Schulen mit Pflichtunterricht in Deutsch und Slowenisch für alle Schüler ohne Unterschied der Muttersprache entschieden. Der Präsident der Slowenischen Union hat selbst diese Lösung als beste bezeichnet.

Molotows Fragen in russischer Sprache und Grubers in Englisch gezeigten.

Na konferenci zunanjih ministrov štirih velesil je avstrijski zunanji minister dr. Karl Gruber zagotavljal, da se je večina občin izrekla za dvojezične šole z obveznim poukom nemščine in slovenščine za vse učence ne glede na materni jezik.

jave reakcionarnega nacionalizma pa naletemi povsod, ne le na Kosovu — tudi pri Slovincih, Hrvatih in Srbih in še pri drugih narodih in narodnostih. Toda v tem primeru gre zares za neznanke skupinice, ki delajo nacionalistične izpade iz reakcionarnih političnih motivov, ne pa zato, ker se čutijo nacionalno podrejene.

VPRAŠANJE: Obstaja tudi makedonsko vprašanje, ki ga opazovalci pogosto povezujejo z jugoslovanskim zavzemanjem za spoštovanje pravic avstrijskih manjšin. Po eni strani zavračate jezikovni popis v Avstriji, po drugi strani pa se pritožujete nad Sofijo, ker pri najnovjšem popisu prebivalstva v Bolgariji niso vprašali Makedoncev, ki tam žive, po nacionalni pripadnosti. List „Süddeutsche Zeitung“ je to imenoval jugoslovansko „shizofrenijo“.

ODGOVOR: To je nepačna interpretacija. Mi v resnici sploh nismo proti normalnemu statističnemu popisu, saj ima do tega pravico vsaka država na svetu in tudi mi v Jugoslaviji to delamo. Vsekakor tudi Avstriji ne oporekamo njene suverene pravice, da naredi popis. Toda naše stališče je, da na osnovi števila pripadnikov manjšin ni mogoče določati njihovih pravic. Mi smo na primer v Istri dosledno postavili oznake v obeh jezikih tudi v tistih krajih, kjer živi le en odstotek ali še manj Italijanov. Preprosto upoštevamo prostor, na katerem manjšina živi. Zaradi tega tudi kritiziramo preštevavanje v Avstriji. V Bolgariji pa je položaj obrnjen. Le pred desetimi leti so v Bolgariji popisali 170.000 Makedoncev, zdaj pa trdijo, da jih sploh ni več. Poleg tega ima makedonsko vprašanje v Bolgariji še en aspekt. Bolgarija namreč navaja tezo, po kateri so tudi Makedonci, ki žive v Jugoslaviji, pravzaprav Bolgari. Zato je to vprašanje vendarle povsem drugačno od tistega na Koroškem.

VPRAŠANJE: Katere točke državne pogodbe, ki se nanašajo na vprašanja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, so po vaši oceni formalno in praktično neizpolnjene?

● Mednarodne obveznosti Dunaja še zmeraj niso izpolnjene

ODGOVOR: Mednarodne obveznosti republik Avstrije do slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji so še zmeraj v glavnem neizpolnjene. To je dokaz nepripravljenosti Avstrije in njene pomanjkanja dobre volje, da bi v duhu državne pogodbe in mednarodnih načel, določenih v sistemu OZN, ustvarila razmere in sprejela ustrezne ukrepe za neoviran politični, kulturni in gospodarski razvoj narodnih manjšin jugoslovanskih narodov v Avstriji v obliki in obsegu, ki bi manjšini rešila strahu pred asimilacijo. Ravno to pa je smisel državne pogodbe.

Treba je reči, da je Avstrija v svoji celotni manjšinski politiki nenehno delovala v smeri čedalje večjega zoževanja pravic in zaščite slovenske in hrvaške manjšine, tako tistih pravic, ki jima jih jamči državna pogodba, kot pravic in zaščite, ki sta jih ti dve manjšini imeli do sprejetja pogodbe. Na žalost ni težko dokazati, da je današnja Avstrija, ki zelo poudarja svoj demokratizem, glede pravic slovenske in hrvaške

terim je Avstrija pri pogajanjih za državno pogodbo „dokazovala“ svojo širokogrudnost in naklonjenost napram manjšinam.

Boja za pravice manjšin v Avstriji

manjšin in o avstrijsko-jugoslovanskih odnosov

po mnenju tega komiteja ne izvira samo iz državne pogodbe, temveč tudi iz izrecnih določil konvencije o prepovedi rasnega in drugih oblik razločevanja.

Jugoslavija se ne želi vmešavati v notranjo politiko avstrijske vlade, zdi pa se nam nevarno, da dejavnost nacionalističnih in šovinističnih krogov zagovarja s tako imenovanim razpoloženjem „volilnega telesa“ ali celo z „demokracijo avstrijske družbe“. V tej luči preštevane manjšin ni samo kršenje državne pogodbe, temveč tudi koncesija nacističnim in velikonemškim elementom.

VPRASANJE: Kaj mislite o možnih poteh, po katerih bi avstrijska vlada lahko uredila manjšinsko vprašanje, upoštevaje realistično oceno položaja?

● Osnutek zakona bi moral upoštevati zahteve manjšin

ODGOVOR: Ne bi rad avstrijski vladi sugeriral kakih poti za ureditev tega vprašanja. Stališča našega upravičenega angažiranja, ne pa nekakšnega vmešavanja v notranje zadeve Avstrije, bi ponovil le to, da je glavna smer pri iskanju rešitve začetna v državni pogodbi.

Se malo ne dvomim o tem, da bodo rezultati popisa — upoštevaje bojkot manjšin in splošno razpoloženje v precejšnjem delu avstrijske demokracije javnosti — povsem neuporabni, tudi s stališča koncepta, ki ga zastopajo v avstrijskem zakonu o statusu manjšin. Torej se neizogibno zastavlja vprašanje, kako naprej? Ne nameravam se vmešavati v avstrijske notranje zadeve, vendar pa bi izrazil mnenje, da bi se bilo v sporazumu z manjšinami najbolje koncentrirati na pripravo osnutka zakona o statusu manjšin, ki bo zares upošteval tako zahteve manjšin kot tudi jugoslovansko-avstrijske odnose. In ko v tej zvezi govorim o jugoslovansko-avstrijskih odnosih, imam seveda predvsem v mislih obveznost Avstrije, da uresniči določila državne pogodbe.

VPRASANJE: Kako gledate na vlado Kreiskoga in njeno poskusa reševanja: a) pot Kreisky—Sima in b) pot Kreisky—Wagner?

ODGOVOR: V vaše notranje razpravljanje o poteh za rešitev teh vprašanj se ne bi rad spuščal. Že samo dejstvo, da govorite o dveh poteh, pa dokazuje, da so mogoči različni načini reševanja manjšinskega vprašanja, skratka, da preštevane manjšin ni edina pot. Torej gre predvsem za to, kako se najodgovornejši dejavniki avstrijske države — kakor tudi Koroške, Štajerske in Gradišanskega — lotevajo urejanja manjšinskega vprašanja in zagotavljanja čimboljšega položaja manjšin.

VPRASANJE: Slovenci in Hrvatji v Avstriji so na pogojnih o sklenitvi državne pogodbe leta 1955 našli v sovjetskih predstavnikih določene zagovornike svojih interesov. Mar torej Jugoslavija danes zagovarja sovjetsko zavzemanje iz listega časa?

ODGOVOR: Mislim, da ni mogoče tako reči. Jugoslavija zagovarja zgolj svoje stališče. Vprašanje manjšin je jugoslovansko-avstrijsko vprašanje, ne pa jugoslovansko-sovjetsko.

VPRASANJE: Vi bi torej zavrnili morebitno podporo Sovjetske zveze pri tem vprašanju?

ODGOVOR: Ne, nikakor ne bi zavrnili tega, prav tako kot tudi ne bi zavrnili podpore katekole druge države. Zavzemamo pa se predvsem za neposredne avstrijsko-jugoslovanske razgovore in želimo, da se v te stvari ne bi vmešaval nihče drug. Seveda ni odvisna le od nas, temveč tudi od Avstrije, ali se bo usmerila v tako bilateralno obliko reševanja.

VPRASANJE: Kakšna je ta orientacija, ste lahko videli tudi sami pred letom dni, ko ste se na Brdu pri Kranju pogovarjali z zveznim kanclerjem Kreiskim?

● Od pogovorov na Brdu smo pričakovali več

ODGOVOR: Glede formalnih rezultatov naših srečanj na Brdu in Strmolu nimam kanclerju Kreiskemu kaj očitati. Kancler se takrat niti ni dokončno izrekel o nobenem vprašanju, niti ni vzel nase kakršnekoli obveznosti. Vendar pa so pogovori potekali v takem duhu, da smo pričakovali večji rezultat. Žal se naša pričakovanja niso izpolnila. Če pa bi se izpolnila, bi bilo stanje jugoslovansko-avstrijskih odnosov zdaj vsekakor drugačno. Toda v nasprotju z našimi pričakovanji je avstrijska vlada s sprejetjem najnovejših zakonov v parlamentu ustvarila ozračje zaostrovanja, ki ne more biti podlaga za pozitiven razvoj naših odnosov.

VPRASANJE: Kljub vsej formalni upravičenosti Jugoslavija, da se kot država-zaščitnica zavzema za Slovence in Hrvatje v Avstriji, je vendarle vzmernirjeno jugoslovanske javnosti prišla do stopnje, ko se zdi upravičeno vprašanje: ali Jugoslavija ne gleda v Avstriji čenega cilja za napad, da bi okrepila svojo lastno notranjo enotnost, zlasti v trenutku, ko se povečuje sovjetski pritisk na vašo državo, predvsem v znamenju zahtev, da bi imeli vojska oporišča na jadranski obali?

ODGOVOR: Prepričan sem, da bi bilo zelo škodljivo, če ne celo nevarno, spuščati se v domneve, da je stališče Jugoslavije povezano s kakršnikoli notranjimi razmerami. Vsekakor obstaja neki notranji element, to pa je naravna skrb matičnega naroda za svojo manjšino, skrb, ki jo tudi sicer Avstrija goji za Južno Tirolsko. To pa je tudi vse. Niso nam potrebna nobena manjšinska vprašanja, da bi z njihovo pomočjo skrbeli za svojo notranjo enotnost.

VPRASANJE: V publicistični polemiki se na avstrijski strani občasno ponavlja dvom o kvaliteti jugoslovanske demokracije?

ODGOVOR: Na prvi pogled se zdi paradoksalno, da nam ravno v okoliščinah, ko se pleče polemika o kršenju elementarnih pravic narodnostnih manjšin, posamezni ljudje iz Avstrije vztrajno dajejo neumestne in, še več, neokusne lekcije o pomanjkanju demokracije pri nas. Očitno pa tu ni nič paradoksalnega. V resnici gre za staro in mnogokrat preizkušeno taktiko „ujemite tatu“. V bistvu gre samo za izjavo, ki so rezultat nečiste vesti. A če nič drugega, te lekcije vsekakor kažejo vsaj neko pozitivno dejstvo, namreč, da v avstrijski družbi kljuje demokratična in humanistična vest zastran položaja narodnostnih manjšin v Avstriji. Se zlasti, ker Avstrija za svojo manjšino z druge strani meja zahteva, česar ni pripravljena dopustiti narodnostnim manjšinam v okviru svojih meja. Zato ostaja Avstrija z vidika moralnega prava vsekakor dolžnik tako pred našima manjšinama kakor pred zgodovino.

VPRASANJE: Po eni strani se Jugoslavija zavzema za državljanske pravice slovenskih in hrvaških Avstrijcev, po drugi pa obsoba svoje lastne državljanke na visoke zaporne kazni, če se kritično izražajo o pomanjkanju državljanjskih pravic in svobodah v sami Jugoslaviji.

ODGOVOR: Sistem naše demokracije sloni na demokraciji samoupravljanja, ne pa na demokraciji političnih strank. Naša oblika demokra-

ODGOVOR: Celo zelo vplivni politični ljudje v Avstriji branijo tako imenovano „demokratično pravico“ človeka do nacionalne asimilacije. To je res „Meisterstück“ [mojstrstvo] politične hipokrizije. Takšna ideologija ne samo nima nobene zveze z načeli demokracije, temveč je zavestno ali podzavestno montirana fasada za politično prakso nasilne asimilacije oziroma denacionalizacije. To je ravno ideologija, ki celo bolj kot nasilna denacionalizacija pri manjšinah — pa ne samo pri manjšinah, temveč tudi pri narodih Jugoslavije — prav tako poraja neke vrste „prastrah“, se pravi „prastrah“ pred asimilacijo, pred izgubo možnosti za narodnostni obstoj. Zgodovina dejansko ne pozna tako imenovane „samoaasimilacije“ pri avtohtonih manjšinah, ki so kulturno, organsko povezane s svojimi matičnimi narodi. Vsi procesi asimilacije v takih pogojih so samo ena ali druga oblika nasilja. Nasilje pa je tudi tak položaj manjšine, v katerem pride posamezni njen pripadnik do prepričanja, da je kot človek in državljan lahko enakopraven z drugimi samo pod pogojem, da se odpove svoji narodnostni bilnosti. Braniti tako obliko nasilne asimilacije tako, da jo razglajajo za „demokratično pravico“ listega, ki naj bi bil asimiliran, je resnično višek licemerstva. Docela jasno je, da manjšinska politika ne more biti demokratična niti uspešna, če ne izhaja iz temeljnega spoznanja, da je pravi manjšinski problem, ki ga je treba rešiti, predvsem v tem, kako rešiti manjšino strahu pred asi-

mi s sosedno Avstrijo razvija čim širše sodelovanje. Stabilni odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo so po našem prepričanju v interesu obeh držav ter v interesu širšega območja. Toda Jugoslavija je že ves čas prepričana, da so nerešena sporna vprašanja elementi, ki takšna prizadevanja ovira. Možnost za odstranitev teh ovir vidi samo v dosledni in popolni uresničitvi mednarodnih obveznosti republike Avstrije iz državne pogodbe, nanašajočimi se na slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji. Jugoslavija sodi, da to sporno vprašanje v naših odnosih spriča najnovejših ukrepov avstrijske vlade, ki kršijo določila državne pogodbe in jo poskušajo enostransko revidirati, ostaja še naprej odprto, ker ustreznih določil mednarodnih dokumentov ni mogoče razveljaviti ali revidirati z nacionalnimi zakoni.

Takšna politika avstrijske vlade, ki ji ne moremo reči drugače kot politika izvršenega dejstva, še naprej negativno vpliva na jugoslovansko-avstrijske odnose, kar ne more biti brez posledic za naše celotne odnose. Ravnanje avstrijske vlade nas sili k sklepu, da so naša stališča do rešitve manjšinskih vprašanj nasprotna in da ne moremo optimistično pričakovati, da se bodo v bližnji prihodnosti zblížala. Toda prizadevali si bomo, da se bodo naši odnosi še naprej razvijali, da ne bodo popolnoma blokirani ob tem vprašanju. Zavedamo se, da nismo mi krivi, če ne dosežemo stopnje, ki ustreza objektivnim možnostim in potrebam naših držav. Zato bi rekli, da je stanje naših odnosov resno, vendar ne brezizhodno.

VPRASANJE: Kakšno stališče Jugoslavije je treba pričakovati v prihodnje?

ODGOVOR: Prepričan sem, da bo Jugoslavija odločno vztrajala pri tem, da bo republika Avstrija uresničila svoje mednarodne obveznosti iz državne pogodbe — in v duhu mednarodnih norm — vse dolje, dokler določila iz pogodbe ne bodo uresničena. Drugače tudi ne more ravnati. Prav tako je gotovo, da bo še naprej odločno in močno podpirala boj slovenske in hrvaške manjšine za uresničenje njihovih pravic. V tem bo uporabljala vse možnosti, ki se ji ponujajo tako na mednarodnem kot na dvostranskem področju. Za nas ima to vprašanje načelen in bistven pomen in v njegovi popolni rešitvi vidimo enega osnovnih pogojev za nadaljnje širjenje in poglobljanje naših odnosov. V duhu našega splošnega stališča do reševanja vseh mednarodnih vprašanj na podlagi dialoga in vzajemnega razumevanja, ne pa konfrontacije, nameravamo iskati rešitev s konstruktivnim dialogom.

VPRASANJE: Kolikšna je možnost internacionalizacije?

● SFRJ je bila večkrat prisiljena prikazati resnični položaj manjšin

ODGOVOR: Jugoslovansko-avstrijsko razhajanje v pogledih na manjšinsko vprašanje je dejansko že internacionalizirano. Jugoslavija je bila večkrat prisiljena prikazati resnični položaj manjšin, odnos Avstrije do državne pogodbe in druga naša stališča pred določenimi mednarodnimi forumi kakor tudi v svetovni javnosti. Vrh tega bo manjšinski problem, kakor sem že dejal, vse bolj internacionaliziran zaradi svojega splošnega pomena ne glede na naše eventualne korake. Svoje mesto je dobil tudi v sklepih konferenca v Helsinkih. Kakor sem že dejal, pripisujemo manjšinskemu problemu načelni pomen za razvoj mednarodnih odnosov sploh in ga bomo kot takega tudi v prihodnje obravnavali. V tem smislu smo zahtevali od Združenih narodov, naj bi začeli akcijo za izdelavo in sprejetje mednarodnega akta za zaščito pravic in notranjega položaja manjšin, ki bi bil splošnega pomena za napredek v sistemu mednarodnih odnosov. Takšno dejavnost bomo nadaljevali tudi v prihodnje.

Vendar mislimo, da bi manjšinski spor med Jugoslavijo in Avstrijo lahko rešilo kakšno mednarodno arbitriranje, če ga ti dve državi ne bosta sposobni sami rešiti. Internacionalizacija takšne vrste bi zavlekla rešitev tega problema v nedogled in bi odnose med Jugoslavijo in Avstrijo vse bolj zaostrovala. Prepričan sem, da za takšno zaostrovanje nista zainteresirani ne Avstrija ne Jugoslavija. Potemtakem nam preostaja le to, da si prizadevamo v nadaljnjih dvostranskih pogovorih poiskati rešitve za odprte probleme. Če bi avstrijska stran še naprej vztrajala pri svojem enostranskem stališču — kljub izraženemu interesu za razvoj dvostranskih odnosov, odporu naše manjšine in prevzetim mednarodnim obveznostim — potem mi seveda ne moremo izključiti nadaljnjih korakov z naše strani in tudi ne formalne internacionalizacije. Prepričani pa smo, da bi bila to najslabša pot za razvoj jugoslovansko-avstrijskih odnosov.

VPRASANJE: Če v kratkem še ne bi prišlo do sprejemljive rešitve, kakšen bi utegnil biti nadaljnji razvoj?

ODGOVOR: O tem rajši ne bi govoril, ker je očitno, da bi bil tak razvoj hudo breme za jugoslovansko-avstrijske odnose. Enostranska rešitev ni nikakršna rešitev, saj se z njo samo podaljšuje sedanje stanje, hkrati pa se strasti bolj in bolj razvnamajo. Kljub vsemu sem prepričan, da bodo demokratične sile v Avstriji dojele to nevarnost in storile potrebne korake, da se to ne bo zgodilo. Z jugoslovanske strani bo vsako tako prizadevanje kajpada deležno zelo konstruktivne podpore.

Sonderdruck der Volkszeitung An eine Wohnpartei!

Volkszeitung

TAGESZEITUNG FÜR KÄRNTEN UND OSTTIROL

Verlag: Volkszeitung, Kärnten, 5500 Villach, Markt 10

Jahrgang 1958 Klagenfurt, Mittwoch, den 25. September 1958

Sprachenzwang muß ganz verschwinden

Volkspartei begrüßt ersten Erfolg ihres jahrelangen Kampfes für die freie Elternentscheidung — Nur die Annahme des Drimmelschen Schulgesetzes kann ein Chaos im Minderheitenschulwesen verhindern — Erklärung der Kärntner ÖVP

Klagenfurt, 23. September 1958. Der jahrelange Kampf der Kärntner Volkspartei, des Grenzlandausschusses und der Elternvereinigungen um die freie Entscheidung über die Unterrichtssprache in den seit 1945 durch die ungleiche Zwangsverteilung unversierten Schulen Kärntens hat seine ersten Erfolge erbracht. Wodurch hat durch einen Erlass die unzulässig gewordenen Schülerverordnungen durchbrochen und dem österreichischen Dringens der Bevölkerung endlich Rechnung getragen. Er war gewonnen, im Erlass wurde die freie Elternentscheidung endlich zu ermöglichen, für die die ÖVP konsequent gekämpft hat. Diese Kapitulation der Linken ist im Kampf um die freie Entscheidung über die Unterrichtssprache geradezu eine Sensation, die beweist, wie außerhalb der sozialistischen Haltung in der Südkärntner Schulfrage geworden ist. Die Landesparitätische der Österreichischen Volkspartei hat heute vor neuen Lage im Kampf um die Freiheit der Schule in Südkärnten folgende Erklärung beschlossen:

„Seit Jahren kämpft die Österreichische Volkspartei gegen den unsozialistischen Sprachenzwang in den Schulen des deutschsprachigen Gebietes Kärntens. Die ÖVP unterstützt die Bevölkerung in ihrem Wunsch nach freier Entscheidung bezüglich der Unterrichtssprache an den Volk- und Hauptschulen Südkärntens. Die ÖVP vertritt die Interessen der Elternvereinigungen gegen die Elternentscheidung, die in den letzten Wochen energisch für diese Rechte der Elternschaft gekämpft haben. Somit die Volkspartei begrüßt, daß endlich endlich einen wesentlichen Grundstein die ÖVP offen geworfen hat, so wenig bedauert sie den Versuch, im Wege eines rechtlich nicht umsetzbaren Erlases einen provisorischen Zustand zu schaffen, der über kurz oder lang das schon jetzt bestehende Chaos im unzulässigen Schulwesen beseitigen muß.“

zum Grundrecht der Entscheidung der Erziehungsberechtigten bekannt hat, er ist mit dem bisherigen Willensstand der ÖVP gegen diese Bestimmungen im Drimmelschen Schulgesetz dem Boden entgegen.

Die Volkspartei fordert daher die ÖVP in aller Öffentlichkeit auf, zu beweisen, daß es sich bei den Worten Wegweis über das Recht der Erziehungsberechtigten um eine erste Umkehr der unsozialistischen Haltung in der Südkärntner Schulfrage handelt. Sie kann den Beweis durch nichts leichter und rascher erbringen als durch ihre Zustimmung zu dem im Parlament liegenden Drimmelschen Schulgesetz. Dieser Gesetzesentwurf bedarf für alle Eltern des deutschsprachigen Gebietes die freie Entscheidungsfreiheit, während der

Toda čim je Avstrija dobila državno pogodbo in s tem svojo neodvisnost, je bilo pozabljeno, kar so že malo prej govorili njeni predstavniki na konferenca v Parizu in Londonu. Pozabljeno je bilo, kar so objubljali in prikazovali kot višek „avstrijske širokogrudnosti“. Kajti kmalu po podpisu državne pogodbe so iz lukenj, kamor so se iz očitne slabe vesti zaradi svoje dejavnosti v preteklosti poskrili po zlomu nacističnega rajha, spet prilezli znani nemški nacionalisti in na Koroškem so se stvari hitro spet obrnile v staro smer. Prvič so preizkusili svoje moči pri šolskih štrajkih in takrat je prišlo tudi do prve kapitulacije oblasti pred temi silami: namesto da bi pobudnike in krivce protiakontnih šolskih štrajkov klicali na odgovornost, so se uklonili njihovi zahtevi — s protizustavnim odlokom je bila ukinjena dvojjezična šola. In tako je stopila Avstrija na spozko pot brezvestnega likvidiranja manjšinskih pravic, na kateri zdaj drsi vedno globlje najprej do „Tafelsturme“ in končno do najnovejšega poskusa enostranske revizije državne pogodbe.

cije ima po mojem prepričanju vse možnosti, da razvije in zagotovi vse individualne demokratične ter celo širše in večje pravice od možnosti, katere ima tista demokracija, ki jo mi imenujemo buržoazna. Prizadevamo si, da bi se ta naša demokracija razvijala v štric z razvojem vse družbe.

Toda naš sistem je včasih pod pritiskom tako od znotraj kot od zunaj. Kakor vsak drug, se mora tudi naš sistem bojevali proti tem pritiskom. Kajpada nismo navdušeni nad sodnimi procesi, ki smo jih imeli pred časom. Toda Jugoslavija po eni strani napadajo kot socialistično deželo, po drugi strani pa kot samoupravno državo. Nekatere nepomembne skupine v deželi izkoriščajo tak položaj za krepitev zunanje vpliva v Jugoslaviji. V takšnem položaju nagenjajo tudi vprašanje: kaj bo jutri v Jugoslaviji. Trdno smo odločeni braniti Jugoslavijo takšno, kakršna je — socialistična, samoupravna in neuvrščena. Mislim, da je načelnje takih vprašanj v Avstriji samo izgovor za to, da glede manjšinskega vprašanja zavzamejo nedemokratično stališče.

● V Avstriji branijo „pravico“ do asimilacije

VPRASANJE: Ali ne bi bilo prav tako nedemokratično, če bi nekega državljanja prisilili, da naj bo Slovenec, če tega ne želi?

milacijo, kako ji zagotoviti tak družbeni položaj, ki ji bo kot kompaktni etnični celoti zagotovil enakopravnost z večinskimi narodom.

Kar pa zadeva uresničevanje narodnostnih pravic z enakostjo v demokratičnih pravicah državljanov, se mi ni treba spuščati v nikakršno teoretično razpravljanje. Bistvo takšne teze je v pravi luči najbolje razkril koroški „Heimatlidienst“, ker je v imenu enakosti demokratičnih pravic avstrijskih državljanov podvrget slovensko manjšino na Koroškem takšnemu političnemu nasilju, da je danes absurdno govoriti ne samo o enakosti narodnostnih pravic, ampak tudi o enakosti običajnih državljanjskih pravic. Potemtakem tu ne more biti več govora o zaščiti državljanjskih pravic, ampak o zaščiti pravice obstoja manjšine kot kompaktnega etničnega subjekta, in sicer v vseh vidikih njegovega nacionalnega in demokratičnega življenja. Takšno načelo je tudi vsebovano v bistvu določil državne pogodbe z Avstrijo. Samo taka rešitev pa lahko ne samo manjšino, ampak tudi avstrijsko-jugoslovanske odnose reši bremena, ki ga predstavlja ravno strah pred asimilacijo.

VPRASANJE: Kaj pa položaj v dvostranskih odnosih: koliko je dejansko resen?

● Zavzemamo se za razvoj čim širših odnosov

ODGOVOR: Jugoslavija je v svoji politiki razvijanja stabilnih odnosov in vsestranskega sodelovanja z vsemi sosedami zainteresirana, da tu-

Uspel koncert v Šmihelu

V nedeljo 21. novembra sta bila v Šmihelu v gosteh dva odlična pevska ansambla iz Slovenije — znani oket Gallus iz Ljubljane in moški zbor „Vres“ iz Prevalj.

Goste iz Slovenije je v imenu Kulturno prosvetnega društva v Šmihelu pozdravil predsednik Fric Kumer, ki je ob tej priložnosti izrazil željo po izmenjavi gostovanj in sicer, da bi se to dogajalo med omenjenimi zbori vsako leto.

Kakšno zanimanje za petje vladala med našim prebivalstvom, je najbolj prepričljivo pokazal obisk, ki je bil tako množičen, da niso vsi dobili prostora v dvorani. Med hvaležnimi poslušalci so bili navzoči številni kulturni in politični predstavniki naših narodnih organizacij.

Pevski koncert v Šmihelu je bil sestavni del štirih koncertov, ki sta jih omenjena ansambla skupno izvedla v okviru tedna „Človek — kultura — delo“ (poleg Šmihela) tudi v Prevaljah in Šentanelu.

Izvajanja obeh zborov je hvaležna publika nagradila z navdušenim aplavzom, saj tako kakovostnega pelja verjetno Šmihelčani

še niso slišali. Kot posebnost odlično uspelega koncerta naj omenimo oktet Gallus, ki ni prvič nastopil samo v Šmihelu, marveč je bil njegov prvi nastop sploh med koroškimi Slovenci v Avstriji. Oba zbor „Vres“ kot Gallus sta silno navdušila naše ljude, predvsem zaradi tega, ker sta imela vsak svoje posebnosti, tako da so prišli vsi na svoj račun. Vsekakor lahko ugotovimo, da so bili med nami umetniki, katerih petje nam bo ostalo v nepozabnem spominu.

POSOJILNICA CELOVEC

i š č e

kvalificirane sodelavce za mednarodno bančno in trgovsko poslovanje

Interesentom nudimo tudi izpopolnitev strokovnega znanja pri avstrijskih in inozemskih finančnih zavodih. Plačilo po dogovoru.

Dopise naslovite na upravni odbor Posojilnice Celovec, Bahnhofstr. 1, 9020 Celovec. Prosimo, da priložite tudi lastnorodno pisan življenjepis.

POSOJILNICA CELOVEC

i š č e

za hotel Korotan

celoletno hišnika

Nudimo:

stanovanje, plačilo po dogovoru ter hrano v sezonski dobi.

Dopisom na upravni odbor Posojilnice Celovec, Kolodvorska 1, A-9020 Celovec, priložite opis Vašega dosedanjega polklicnega delovanja.

Naši umetniki

kot gostje na razstavi v Ljubljani

Prejšnji teden je bila v Moderni galeriji v Ljubljani odprta letošnja razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov. Gre za tradicionalno vsakoletno prireditev, ki predstavlja javnosti dela, ki so jih člani društva ustvarjali v zadnjem času. Tako ta letni pregled številnih slovenskih likovnih umetnikov razgrinja ustvarjalno delo več generacij in različnih umetniških smeri.

Letos na tej po vrsti že dvanajsti prireditvi prvič sodelujejo tudi naši koroški slovenski umetniki — akademski slikarji Boschitz Jože, Oman Valentin in Weiss Zorka. „Z njihovo prisotnostjo — kakor je rečeno v razstavnem katalogu — je zbor slovenskih likovnih ustvarjalcev še popolnejši, njihova predstavitev na letni razstavi pa sovpada s skupno skrbjo za usodo slovenskega življa v Avstriji.“

Knjiga - najlepše darilo

Ko boste izbirali darila za Miklavža, za božič in za novo leto, pomislite, da je najlepše darilo — dobra knjiga. Iz naše bogate zaloge vam priporočamo:

- Oton Župančič: LAHKIH NOG NAOKROG, veliki format, kart. 30
  - Milan Bizovičar: ABECEDARIJA, slikanica, kart. 70
  - Josip Vandat: KEKČEVE ZGODBE, vel. format, kart. 35
  - G. A. Bürger: PRIGODE LAŽNIVEGA KLUKCA, 2 knjigi, br. 30
  - Svetlana Makarovič: ŽIVALSKA OLIMPIJADA, veliki format, kart. 54
  - Vogler-Pavlin: OD JESENI DO POLETJA, zbirka pesmi in gram. plošča 100
  - Anton Slodnjak: TRILOGIJA: Pogine naj pes (roman o Levstiku), Neiztrohnjeno srce (roman o Prešernu), Tujec (roman o Cankarju), štiri knjige skupaj 690
  - Franci Strle: VELIKI FINALE NA KOROŠKEM, dokumentacija o koncu druge svetovne vojne, 436 str. 180
  - Tone Svetina: UKANA, veliki roman o narodnoosvobodilnem boju slovenskega naroda, 3 knjige skupaj 530
  - Vlado Habjan: TROTAMORA, roman o partizanskem boju na Koroškem, 447 str. 200
- Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Sicer pa imamo na zalogi najrazličnejše knjige za vsak okus, prav tako pa tudi slovenske gramofonske plošče in kasete.

Knjigarna „Naša knjiga“

CELOVEC
PAULITSCHG. 5-7

RADIO — TELEVIZIJA

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 4. 12.: 10.00 Šolska oddaja — 16.00 Nogo — 17.45 Paralelni slalom za ženske — 18.45 Mahatma in nori deček — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanepolitični komentar — 20.00 Eta Wonder v Parizu — 20.35 Jaz in polkovnik — 22.00 Dnevnik — 22.40 625.

NEDELJA, 5. 12.: 8.35 Poročila — 8.40 Za nedeljsko dobro jutro — 9.10 625 — 9.50 Salaš v malem ritu — 10.45 Otroška matineja — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.20 Poročila — 14.00 Paralelni slalom za moške — 14.50 Zlati cekin — 16.20 Pisani svet — 16.55 Priština 76 — 17.05 Okrogli svet — 18.20 Poročila — 18.25 Siva obala — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Spopad se začneja — 20.55 Na glavnem tiru — 21.25 Dnevnik — 21.40 Miniature — 21.55 Športni pregled.

PONEDELJEK, 6. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 17.05 Nori besednjak — 17.20 Ribarite na Aljaski — 17.45 Obzornik — 18.00 Prvih 365 dni otrokovega življenja — 18.45 Odločamo — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Lej, kako se dan lepo začneja — 20.45 Kulturne diagonale — 21.25 Mozaik kratkega filma — 22.00 Dnevnik.

TOREK, 7. 12.: 8.00 Šolska oddaja — 17.05 Vrtec na obisku — 17.25 Debelinko — 17.55 Obzornik — 18.10 Vsi smo ustvarjalci — 18.45 Zbori sveta — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.55 Blišč in beda kurtizan — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 8. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 16.10 Smuk za ženske — 17.10 Nina in Ivo — 17.25 Italijanski muzeji — 17.55 Obzornik — 18.10 Na sedmi stezi — 18.45 Glasbeni amaterji — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Vincent Francois, Paul in drugi — 21.55 Majhne skrivnosti velikih kuharskih mojstrov — 22.00 Dnevnik.

ČETRTEK, 9. 12.: 8.00 Šolska oddaja — 12.20 Veleslalom za ženske — 17.20 Mala čebelica — 17.35 Jole, Jole — 18.20 Sakudel — 19.30 Dnevnik — 20.00 Pot v prihodnost — 20.50 Kam in kako na oddih — 21.00 Četrtekovi razgledi — 21.30 Ljubljanski dnevi plesa — 22.05 Dnevnik.

PETEK, 10. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 15.40 Veleslalom za moške — 17.10 Križem kračem — 17.25 Morda vas zanima — 17.55 Obzornik — 18.10 Čez tri gore, čez tri vode — 18.45 Tudi šolstvo je del združenega dela — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Že do bite? — 20.40 Stroj, ki posnema človeka — 21.25 Rockford preiskuje — 22.25 Dnevnik.

ŠPORTNI VESTNIK

Izbrana skupina Slovenske fizikulture zveze gostovala na Ravnah na Koroškem

Sledeča reprezentanca se je v nedeljo zbrala na Ravnah, da odigra prijateljsko nogometno tekmo proti selekciji Mežiške doline, ki jo sestavljajo štirje klubi:

Olip Marjan (Sele), Jug Florijan (Sele), Bokalič (St. Jakob), Hribar (SAK), J. Pandel (SAK), Zablantnik (SAK), Olip Fortunat (Sele), F. Waldhauser (SAK), Hobel (SAK), Fera (SAK), Polanšek (SAK).

V drugem polčasu pa je Riedl (Pliberk) zamenjal Fero, Dovjak Nanti (Sele) Foltija Waldhauserja ter v 55. minuti Feliks Pandel Polanška.

Približno 300 gledalcev se je zbralo na igrišču na Ravnah, da si ogleda igro teh dveh enajsteric. Igrati je bilo dokaj težko, saj je bil teren zmrznen ter spolzek in s tem zahteval mnogo kondicije. Čeprav so našo reprezentanco sestavljali igralci treh klubov, so se takoj znašli in zaigrali izvrsten nogomet. Selekcija slovenske fizikulture zveze je imela v prvih 45 minutah nekaj izrednih priložnosti, ki pa jih napadalci niso znali izkoristiti. Tik pred koncem prvega polčasa pa je le padel gol, pač pa za domačine. Do gola je prišlo radi nesoglasja med vratarjem M. Olipom ter Bokaličem, ki pa sta bila sicer stebra moštva.

Spremembe pred začetkom drugega polčasa pa so prinesle nov veter v vrste selekcije slovenske fizikulture zveze — priložnosti so se realizirale. Najprej je Riedl izenačil, drugi gol za našo enajsterico je dal Zablantnik, tretjega pa Nanti Dovjak.

Omeniti pa je treba še, da so igralci selekcije slovenske fizikulture zveze zaigrali vsi zelo dobro, rekel bi skorajda boljše kot pa v svojih klubih. Sploh nihče pa ni izpadel. Igralci s Koroške so bili nato gostje TTKS Ravne na Koroškem. Vsekakor so se s tem gostovanjem selekcije Slovenske fizikulture zveze ustvarili prijateljski stiki na nogometnem področju.

ŠPORTNI VESTNIK

Selekcijo domačinov je sestavil bivši trener SAK-ja Gostenčnik, ki sedaj trenira Pliberčane z velikim uspehom.

Vsekakor so naši fantje bili na Ravnah deležni velike gostoljubnosti, ki jo naši klubi tolikokrat pogrešajo na Koroškem. Sploh je treba še omeniti, da so Ravnčani dali našim fantom za na pot veliko pobudo na nogometnem kakor tudi na političnem področju, namreč to, da naj vztrajamo v našem boju, da nas bodo znali Avstrijci priznati in pa pravilno ceniti.

Prvenstvo v hokeju na ledu — KAC vodeči na lestvici

V prvenstvu v hokeju na ledu za naslov avstrijskega prvaka vodi po točkah rekordni avstrijski prvak KAC. Celovčani imajo tudi letos lepe izgleda za naslov prvaka, morali pa bodo igrati bolj dosledno kot pa do sedaj.

Po šestih zaporednih zmagah (zadnji je KAC dobil v celovski hojjski hali proti ATSE-ju iz Gradca po izvrstni igri 3:1), je moral avstrijski prvak v olimpijsko halo v Innsbruck, kjer je čakal nanj IEV. Ker so domačini izgubili pred tem spopadom nekaj iger, KAC pa igral dokaj izenačeno, je vse mislilo, da bo KAC tudi tokrat ukanil nasprotnika.

Toda prišlo je tako, kakor pač pride v športu tolikokrat: do velike senzacije. Domači IEV je namreč premagal Celovčane z rezultatom 12:3.

Takšnega poraza KAC že dolga leta ni doživel. Sreča je bila pač popolnoma na strani domačinov, katerim je tokrat popolnoma vse uspelo. Treba pa je tudi reči, da od Celovčanov nobeden ni bil v formi. Gole za KAC v Innsbrucku so zabili: Poeck, Samonig ter Dmitrijew.

Kljub hudemu porazu vodi na lestvici še naprej KAC s točko prednosti. Naslednjo prvenstveno tekmo bo odigral KAC 14. decembra v štajerskem Kapfenbergu, kjer je imel KAC do zdaj zmeraj velike težave. Zadnji spopad v Kapfenbergu so dobili Celovčani z rezultatom 2:1.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 4. 12.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 5. 12.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 6. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Peter Kersche: Odmev Prešernovih poezij pri narodu-sosedu.

TOREK, 7. 12.: 9.30 Pisani svet — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Knjige za vas.

SREDA, 8. 12.: 7.05 Duhovni nagovor — „Čisto, vsa brez madeža ...“

ČETRTEK, 9. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 10. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ivan Virnik: V areni življenja sem stal — spominski zapis o Ivanu Cankarju.

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 4. 12.: 7.20 Beseda na današnji dan — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Mladina poje — 11.03 Sedem dni na radiu — 12.40 Veseli domači napevi — 14.05 Kaj vam glasba pripoveduje — 14.25 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 16.00 „Vrtijak“ — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Gremo v kino — 18.45 Zabaval vas bo ansambel Jožeta Privška — 19.45 Z ansamblom Mojmir Sepeta — 20.00 Radijski radar — 21.15 Za prijetno razvedrilo — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plešom v novi teden — 0.30 Glasba do 4.30.

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu. Mešani pevski zbor vabi na koncert

VASCIT PR ZILE (Ziljska svatba)

v nedeljo 12. decembra 1976 ob 19.30 uri v farni dvorani v Št. Jakobu v R.

Sodeluje: Akademski folklor na skupina „France Marolt“ iz Ljubljane.

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na veseloigro Carla Goldonia v treh dejanjih

LAŽNIK

v sredo 8. decembra 1976 ob 14.00 uri v kulturnem domu v Borovljah

v sredo 8. decembra 1976 ob 19.30 uri v farni dvorani v Škocijanu.

Najavljena Finžgarjeva drama „Razvalina življenja“ odpade. Namesto nje bo Sentjakobsko gledališča v Ljubljani gostovalo z zgoraj omenjeno veseloigro.

Prijatelji odrske umetnosti pristrčno vabljeni!

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na

MIKLAVŽEVANJE

ki bo v nedeljo 5. decembra 1976 ob 15. uri pri Soštarju v Globasnici. Na sporedu bo opera „Miklavž prihaja“.

Pristrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Košuta“ Sele-Kot vabi na predstavitev barvnega filma

VRNITEV

ki bo v petek 10. decembra 1976 ob 19.30 uri v ljudski šoli Sele-Kot. Scenarij za film je napisal Janko Messner, posnela pa ga je TV Ljubljana.

V glavni vlogi nastopa naš rojak Marjan Srlenc.

Ljubitelji filmske umetnosti pristrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Drava“ v Žvabeku vabi na predstavitev barvnega filma

VRNITEV

ki bo v petek 7. decembra 1976 ob 19.30 uri v farni dvorani v Žvabeku. Scenarij za film je napisal Janko Messner, posnela pa ga je TV Ljubljana. V glavni vlogi nastopa naš rojak Marjan Srlenc.

Ljubitelji filmske umetnosti pristrčno vabljeni!

KONCERT SLOVENSKE PESMI

v nedeljo 5. decembra 1976 ob 9.30 uri (po maši) v farni dvorani v Št. Lipšu.

Sodelujeta: Ženski oktet SPD „Obir“ iz Obirskega, vodi Valentin Polanšek moški zbor SPD „Trta“ iz Zitare vasi, vodi Jožef Starc

Ljubitelji lepe slovenske pesmi pristrčno vabljeni!

Farna mladina v Št. Lipšu